

მომავალიანოჲმ ღაკვირს სნაკლავის
სკოლა

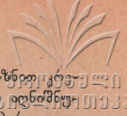
ჯანაოლიძე

ფორტუკიანოზე დაკვრის
სწავლების სკოლა

„ჩვენს კირძვილ ნაბიჯებზე, იმაზე, თუ ვინ
გაგვიხსნა ფსიქის სარკობებში და სიღრმე-
ობით აღსავსე სამყაროს კარი, ღირდა არის და-
მოკიდებულნი ჩვენი ყოფა გასუნი, ჩვენი დამოკი-
დებულება მისდამი“.

ანდრო ვეჯი

შემდგენელი მ. ავაზაშვილი

წინამდებარე „ფორტიპიანოზე დაყრის სწავლების სკოლა“ დამატებით „სავარჯიშო სანოტო რვეული“ პირველი კლას ქართული სამუსიკო პედაგოგიის სფეროში. იგი შედგენილია ქართულ ენაზე, ქართული ფოლკლორული და საბავშვო მუსიკის გამოყენებით და გამიზნულია დაწყებულ პიანისტათვის. გარდა ამისა, კრებული დაეხმარება პიანისტ-პედაგოგებს, საშუალო და უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტ-პრაქტიკატებს დაწყებითი საფორტეპიანო სწავლების კანონზომიერებათა გაეცნობაში და დაუფლებაში. კრებული შედგენილია თანამედროვე საუსიკო პედაგოგიის ძირითად მოთხოვნათა გათვალისწინებით, მას საფუძვლად დაედო საბჭოთა საფორტეპიანო სკოლის მდიდარი გამოცდილება, ამასთან იგი საკმაოდ ორიგინალურია.

1. სახელმძღვანელო შედგება ორი — ძირითადი და დამხმარე (დამატება: „სავარჯიშო სანოტო რვეული“) ნაწილისაგან. აღნიშნული დამატება როგორც სტრუქტურით, ასევე შინაარსით ორიგინალურია და გამოიხსნის პრაქტიკული ჩვენების გამოყენებისა და სწავლების თეორიული დაფუძნებისათვის, — წიგნიერების დონის ასაბულებლად, დამოუკიდებელი სამუშაო ჩვენების გამოსამუშავებლად.

2. კრეკლი სიტყვიერი განმარტებით ტექსტი მიმართულია უშუალოდ მოსწავლისადმი, რაც განაპირობებს სახელმძღვანელოს ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანის შესრულებას — დახმარება გაუწიოს მოსწავლეს დამოუკიდებელ საშინაო მუშაობაში.

3. დიდი ყურადღება ეთმობა მუსიკალური წერითი მეტყველების განვითარებას, რაც საფუძველია შემოქმედებითი მონაცემების მქონე ბავშვთა დამოუკიდებელ მუსიკალური მუშაობისათვის, ეს კი თავის მხრივ თანამედროვე პედაგოგიის ერთ-ერთი ძირითადი მოთხოვნაა.

4. კრებულში დაბრუნებულია შემოქმედებითი ხასიათის დავალებები, რომლებიც დღესდღეობით ზოგადად მიცემული და ნაუღლისხმევია, მაგრამ დეტალური მეთოდების შეუქმნავებლად იმის გამო ყოველდღიურ პრაქტიკაში არ ხორციელდება.

5. შესასრულებელ მასალის ოპტიმალური გააზრებისა და ათვისების მიზნით კრებულში დიდი ყურადღება ეთმობა ნაწარმოების საშემსრულებლო-თეორიულ ანალიზს. შესრულებელი სამუშაოს ეფექტიანობის შესამოწმებლად „სავარჯიშო სანოტო რვეულში“ მოცემულია წიგნიერების დონის დამდგენი ანექტა № 1. მისი გამოყენება მეტ-ნაკლებად ნათელი ჰქვანს ჩატარებული სამუშაოს ეფექტურობას, გამოავლენს ხარვეზებს.

6. მუსიკალურ-სმენითი შთაბეჭდილებების დაგროვების მიზნით კრებულს თან ახლავს დამატება № 1, რომელიც იძლევა მასალას კლნმწერული ტიპის სამუშაოსათვის და გულისხმობს პედაგოგის მიერ პირველივე გაკვეთილებიდან საბავშვო მუსიკალური ნაწარმოებების შესრულებას კონკრეტული ამოცანით (იხ. დამატება № 2 — ძირითადი ნაწილის ბოლოს) და ბავშვისათვის მისასწავლოში სიტყვიერი კომენტარებით.

7. კრებულში მოცემულია დაწყებითი სავარჯიშოების სისტემატიზაციის ცდა ძირითადი ფუნქციებით ელემენტების საშემსრულებლო-ტექნიკური და მუსიკალური ამოცანების გათვალისწინებით სწავლების პირველი წლის ამოცანებიდან და შემდგომი განვითარების პერსპექტივებიდან გამომდინარე (იხ. რუბრიკა „შემდინარე სავარჯიშოები“, „სავარჯიშო სანოტო რვეული“ ყოველი თავის ბოლოს).

კრებულს თან ახლავს „პატარა მუსიკალური ლექსიკონი“. ამ ლექსიკონით სარგებლობას დაწყებულ მუსიკოსს უნდა მიეჩვიოს სწავლების პირველი ნაბიჯებიდან.

კრებულის მუსიკალური მასალა (განსაკუთრებით დამხმარე ნაწილში) ავითარებს ფორკლიდან კითხვის ჩვენებს.

კრებულს მიეცა სანოტო რვეულის ფორმა, რომელსაც როგორც ვიზუალურად, ასევე მისასწავლოში და მთელი რიგი უპირატესობები ახასიათებს ტრადიციულ ფორმასთან შედარებით.

შემდგომი გამოცემა ნავარაუდევია ილუსტრირებული, ბავშვთა აღქმის ასაკობრივ თავისებურებათა გათვალისწინებით.

კრებულში მოცემული მასალა არ არის ერთადერთი და ამოწურავი, ის გეზს აძლევს პედაგოგის ფანტაზიას, სთავაზობს შესაბამის სამუშაო ხერხებსა და მეთოდებს, ხოლო მისი შეცვლა და გამდიდრება ნავარაუდევია მდიდარი საბავშვო საფორტეპიანო რეპერტუარიდან.

კრებულში დაწყებითი ეტაპისათვის გათვალისწინებული ქართული საბავშვო მუსიკის უფრო ჭარბ გამოყენებას ხელს უშლის ის გარემოება, რომ აღნიშნულ ნაწარმოებთა დიდი ნაწილი შექმნილია კონკრეტულ პედაგოგიურ ამოცანათა გააზრებისა და გათვალისწინების გარეშე.

კრებულს ახლავს დაწყებითი საფორტეპიანო სწავლების სფეროში არსებული ლიტერატურის ბიბლიოგრაფიული საძიებელი.

ბანანა პაპაშვილი

წინამდებარე სახელმძღვანელო მიზნად ისახავს დახმარება გაუწიოს დაწყებულ პედაგოგებს სწორად წარმართონ მოსწავლის ფორტიფიკაციონი დაკრის სწავლების პირველი ნაბიჯები, მყარი საფუძველი ჩაუყარონ სათანადო ცოდნისა და ჩვევების მიღებასა და განმტკიცებას, სახელმძღვანელოში მოცემული სწავლების პირველი წლის მანძილზე ასათვისებელი აუცილებელი მასალის სისტემატიზაციის ცდა, ეს არის პრაქტიკული და თეორიული ცნებებისა და ჩვევების ურთიერთკავშირის დამყარების ერთგვარი ექსპერიმენტი. თავისი ფორმით, მასალის განლაგებით და სპეციალური დამატებებით სახელმძღვანელო საკმაოდ ორიგინალურია. საჭიროა რამდენიმე კონკრეტული მეთოდური მითითების მოცემა, რომელთაც სასურველია გაეცნოთ კრებულზე მუშაობის დაწყებამდე¹.

კრებული შედგება ძირითადი ნაწილისა და 3 დამატებისაგან. ძირითადი ნაწილი შეიცავს 18 თავს, რომელშიც სისტემატიზირებულია სწავლების I წელს შესასწავლი აუცილებელი მასალა. მასალის ამგვარი სისტემატიზაცია, მისი დაყოფა სირთულის მატებისა და თემატური სხვადასხვაობის პრინციპიდან გამომდინარე მართებულია, რადგან ამ გზით შესაძლებელია როგორც მოსწავლის, ასევე მასწავლებლის ყურადღების თანამიმდევრულად მიმართვა და კონცენტრირება სწავლების ძირითად, საკვანძო მომენტებზე, რომელთა აღრეული გაგება და განმტკიცება ერთგვარად უზრუნველყოფს მომავალში საფორტეპიანო ფაქტურის გარჩევასა და ათვისება-დასწავლაში დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევების გამომუშავებას, რაც თავისთავად სწავლების ძირითადი ამოცანაა².

¹ გარდა ამ მეთოდური მითითების წაკითხვისა აუცილებელია პედაგოგის მიერ კრებულის კულსამით გაცნობა უმუხლოდ თავისი მიხედვით, რათა შემდგომ ადვილი არ ჰქონდეს არაერთი გაუგებრობისა და შეზღუდულობის მოსწავლსთან მუშაობის პრაქტიკაში.

² დღესდღეობით კი აღინიშნება სწორედ მუსიკალურ სკოლადამთავრებულ ბავშვთა სრული უსუსურობა დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევების თვალსაზრისით. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ გარკვეული თვალსაზრისით სწავლება ამ უმეცხეობა ჩაიბარა, ჩვენ ხიამ ვერ შევგუდებით იმას, რომ ზოგადასაგანმანათლებლო სკოლის საშუალო კლასების მოსწავლეს, ასაკის მიხედვით მისაქველში ლიტერატურის წაკითხვის, გარჩევის და დამოუკიდებლად სწავლების უნარი არ შესწევდეს. ასევე აღუშვებლად მიგვიჩანია ის ფაქტი, რომ ამავე ასაკის მუსიკალურ სკოლადამთავრებულ მოსწავლეს უნარი არ შესწევს დამოუკიდებლად გაარჩიოს, დასწავლის და დამამეცხეოდებლად, მხატვრულ ღირებულებას სრული საშუალო სირთულის მუსიკალური ნაწარმოები. ეს კი, სამწუხაროდ, გაყრცელებული მოვლენაა.

ძირითადი ნაწილის დამატება №1 წარმოადგენს სავარჯიშო, სახეობა რვეულს. უნდა აღინიშნოს, რომ დღესდღეობით ჩვენთვის ხელმისაწვდომი ლიტერატურაში არ გავგაჩინა ამ ტიპის თვალსაჩინო სახელმძღვანელო. პირველზე გაკეთილებიდან მოსწავლეს უნდა ჰქონდეს სპეციალური სანოტო, რვეული. სამწუხაროდ, ამგვარი რვეული პრაქტიკაში არსებობს უმეტესად 1 თვე, ვიდრე ბავშვი მეტ-ნაკლებად იწყებს ნოტების კითხვას — იგულისხმება მხოლოდ ბეგრების სიმბოლოსა და გრძობობის დამდღვენი ნიშნები. დანარჩენი ტექსტობრივი აღნიშვნების გარეშე წარმოდგენილია სანოტო ტექსტის წაკითხვა, ის კი არსად არ არის ფესტირებული, მათი შესწავლა ხდება „განლაგება“ და ამდენად ათვისების ღონე და დამახსოვრების ხარისხი მეტად დაბალია. სავალალოდ, ამის შემდეგ სანოტო რვეული, როგორც წესი დავიწყებას მიეცემა³. ამგვარად, ბავშვის მიერ სპეციალურ ფორტეპიანო კლასში სანოტო ანბანის შესწავლა ხორციელდება მხოლოდ მიმდინარე პიესების სანოტო ტექსტის კითხვისა და შესრულების დროს, რაც იმის წინაპირობაა, რომ ბევრი საგულისხმო მომენტი შეიძლება საერთოდ გამოგვრჩეს მხედველობიდან, პრაქტიკული მუშაობისას ინსტრუმენტთან მიღებული თეორიული ცოდნის განმტკიცება შემოქმედებითი ხასიათის მარტივი წერითი დავალებების სახით უნდა ხორციელდებოდეს, ეს კი ამაღლებს მოსწავლის მუსიკალურ ღონეს, მისცემს დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევებს და განაპირობებს მის შემდგომ ზრდას.

კრებულის ძირითადი ნაწილის თითოეულ თავს შეესაბამება სანოტო რვეულის იმევე რიგითი მიმდევრობის თავი, რომელშიც ხდება შესწავლილი მასალის სპეციალური სავარჯიშოების საშუალებით განმტკიცება. ეს სავარჯიშოები ძირითადად მიზნად ისახავს განმტკიცების თეორიული ცნებების შესწავლა, რის გარეშეც შეუძლებელია სანოტო ტექსტის დამოუკიდებლად კითხვის და შესწავლის სწორი ჩვევების აუზრდა. სახელმძღვანელოს ძირითადი ნაწილის ტექსტში მითითებულია სავარჯიშოები რიგითი ნომრებით, რომელთა შესრულება აუცილებელია. გარდა ამ სავარჯიშოების სანოტო რვეულის თითოეულ თავს გააჩნია ქვეთავი —

³ „სავარჯიშო სანოტო რვეულის“ პირველი ვარიანტი სახელმძღვანელო „სანოტო რვეული პირველკლასიელთათვის“ (სტდენბერგ-პრაქტიკანტოა დამსამარებელი, გამოცემა 1971 წ. ს.ჯ. სსრ კულტურის სამინისტროს ხელოვნების სასწ. დაწესებულებათა მეთოდური კაბინეტის ნებადართვით, მუს. ფონდის საქართველოს განყ-ის მიერ).

მიმდინარე საეარჯიშოები, რომლებიც ემსახურება მოძრაობათა ორგანიზაციას, ბევრი ადგის პირველად ჩვევებს განმტკიცებას და შემდგომში — თანამიმდევრულად, სწავლების პირველი წლისათვის შესაბამისი ფაქტურული სიძნელეების დასაძლევად სპეციალური მოდელების, დაწყებითი საეარჯიშოების შესწავლასა და დაძლევის, რის გარეშეც ძნელდება მხატვრულ მასალაზე მუშაობა და რომელთა შესრულება კი სწორად შეუძლებს უფრო მოსწავლის სრულყოფილი ბიანიზმის აღზრდას. ამასთანავე, VII თავიდან მოცემულია ე. წ. ქვეთავი — ტექსტობრივი აღნიშვნები, ამ ნაწილში მასალის გართულების შესაბამისად მოსწავლემ დაშორებულად უნდა შეიტანოს ყველა ახალი შემხედვარი ტექსტობრივი აღნიშვნები დამოუკიდებლად გამოფერისა და დამახსოვრებისათვის.

სანატო რვეულის ბოლო თავებში მოცემულია მასალა დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევების გასავითარებლად, რომლის შესრულება ყველა მოსწავლისათვის აუცილებელია, უფრო მეტიც, სასურველია ამავე ტიპის საეარჯიშოების შეთხზვა გადომდინარე მოსწავლის ინდივიდუალური თავისებურებებიდან. ცალკეული, შედარებით ძნელი საეარჯიშოების შესრულება (ეს ხეხება ყველა თავებს) მოხდება ცოტა მოგვიანებით, ამასთანავე, ბუნებრივია, რომ ყოველმა მოსწავლემ, გადომდინარე მისი ინდივიდუალური თავისებურებებიდან, რომელთა გათვალისწინება წინდაწინ თითქმის შეუძლებელია და რომლებზეც სწორი რეაგირება უნდა მოახდინოს თვით პედაგოგმა, შეიძლება გამოიწვიოს დამატებითი ახალი საეარჯიშოების შეტანა სანატო რვეულის შესაბამისი ქვეთავებში, რისთვისაც სპეციალურად არის დატოვებული თავისუფალი სტრუქტურა. ამგვარად, სანატო რვეულის ხმარებას უნდა ახასიათებდეს ერთგვარი იმპროვიზაციულობა, დამატებითი მიღობა, ისევე როგორც ნებისმიერ სხვა სფეროში, აქაც დაუშვებელია.

დამატება № 2 წარმოადგენს მოსამშენ მუსიკალურ მხატვრულ მასალას, რომლის გამოყენება სასურველია პირველივე გაკვეთილებიდან, რათა მოსწავლეში მეცადინეობისაღმე ინტერესი გამოიწვიოთ, ხელი შეუწყუთ მოსმენისას მუსიკალური შთაბეჭდილებების აღქმას, დავსახოთ სათანადო პერსპექტივები. ამ მასალის გამოყენებისას აუცილებელია შესრულების მაღალი ხარისხი, სიტყვიერ განმარტებათა და ასოციაციათა სიმკვეთრე, სინტივუ; წინახმდეგ შემთხვევაში სათანადო აღმზრდელით შედეგს ვერ მივაღწევთ (უფრო დაწვრილებით — იხ. წინასიტყვაობა დამატება № 2-სათვის).

დამატება № 3 წარმოადგენს კლავიატურის ჩვეულებრივი ტიპის გრაფიკულ გამოხატულებას, რომელიც მარტდება კლავიატურაზე და ძალიან დიდ დახმარებას გვიწევს სანატო ანანის შესწავლისას კლავიატურაზე სწორად ორიენტირებაში, რაც აადვილებს ტყავალიდან ო-ში გადასვლას პირველი ოქტავის დო-ს მასულებით.

„პატარა მუსიკალური ლექსიკონი“ დაეხმარება დამწყებ მოსწავლეებს გაიჭვივონ უცხოური ტექსტობრივი აღნიშვნების მნიშვნელობა და გამოიძულონ უცნობ სანატო ტექსტზე დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევა. ლექსიკონში ძირითადად მოცემულია ის აღნიშვნები, რომლებიც გვხვდება სწავლების პირველი წლების მანძილზე და ადვილად იმ შემთხვევაში გამოიყენებოთ სწავლების მომდევნო წლებშიც.

კრებულს გააჩნია ვრცელი ბიბლიოგრაფიული მარკენებული, რომელშიც მითითებულია ღრუბლდებით მეტნაკლებად ხელმისაწვდომი ლიტერატურა: თეორიული ნაშრომები საშემსრულებლო ხელოვნების სფეროში, მეთოდური დამუშავებები, დაწყებითი კრებულები, დახმარება ხელმძღვანელები, ქართული საბავშვო მუსიკა და უცხოური სანატო ლიტერატურა დამწყებთათვის.

გადავიდეთ სახელმძღვანელოს ძირითადი ნაწილის გარჩევაზე უშუალოდ თავების მიხედვით. ვინაიდან კრებულის ტექსტში ზედმიწევნით დაწვრილებით არის მითითებული სამუშაო ამოცანები და მათი დაძლევის გზები, მეთოდურ წერილში შემოვიფარებებით მხოლოდ ზოგადი მიზნობით.

თავი I შეიცავს სამუშაო მასალას სმენის განვითარებაზე. აქ ძირითადად მოცემულია ნაციონალურ მუსიკალურ მასალაზე აგებული სიმღერები. რუსული და უცხოური ბიბლიოგრაფიული ნიმუშების მოყვანა განპირობებულია იმით, რომ სასწავლო რეპერტუარში ჭარბად ვიყენებთ რუსულ, გერმანულ, ფრანგულ და სხვა ნაციონალური საფორტეპიანო სწავლების ბრწყინვალე ნიმუშებს და სასურველია მოსწავლის ყური თავიდანვე მივაჩვიოთ მათ აღქმას. №№ 1, 2, 3, 4 — მუსიკალური მასალა შეიხზულია ამ ეტაპისათვის არსებული მოთხოვნების შესაბამისად. დანარჩენი ნიმუშები აგებულია საბავშვო სასიმღერო კრებულებიდან. ამ თავში მოცემული მასალა უნდა გამოიყენებოთ განურჩევლად ყველა მოსწავლისთან, შესწავლის ტემპები, ბუნებრივია, განსხვავებული იქნება, გამოძიონარე მოსწავლის ინდივიდუალური მონაცემებიდან და ათვისების დონიდან.

პარალელურად უნდა შეეასრულოთ საეარჯიშოები სანატო რვეულებიდან.

სწავლების დაწყებითი ეტაპი სწორედ იმით არის ძნელი, რომ პედაგოგმა მოხერხებულად უნდა შეძლოს ბევრი სხვადასხვა სახის სამუშაოს შერწყმა ყოველ კონკრეტულ გაკვეთილზე მუშაობისას და გაკვეთილის აუროს ისეთთავარად, რომ მასალის სიმრავლემ არ გამოიწვიოს მოსწავლის უფორალების გადატვირთვა, ვადალა და ათვისების უნარის დაქვეითება. ყოველივე ეს ერთად უარყოფით გავლენას ახდენს მოსწავლის დამოკიდებულებაზე ხავნისაღმე. ამის გამო საჭიროა შესასწავლი მასალის მეტნაკლებად ხშირი მონაცვლობა უფორალების გაღრთვის მიზნით.

კონკრეტულად, პირველივე გაკვეთილებიდან პედაგოგი მუშაობს სმენის განვითარებაზე — სიმღერა, აწეობა, ტრანსპონირება; მოძრაობათა ორგანოზონაჰა და დაწვეთის სავარჯიშოებზე; კლავიატურის გაცნობასა და სანოტო ანბანის შესწავლაზე; და ბოლოს — მუსიკალური შთაბეჭდილებების შექმნაზე — მუსიკალური მასალის მოსმენა, სწორედ პედაგოგის უნარზე და მჭიწილობაზეა დამოკიდებული თუ რამდენად შეძლებს ის ყოველი კონკრეტული გაკვეთლის მიზნები ყველა აპ სახის სამუშაოს ჩატარებას დროის იმგვარი რეგლამენტებით, რომ სასურველ სამუშაო შედეგს მიაღწიოს და ამასთანავე არ გადატვირთოს, არ გადაიღოს მოსწავლის ყურადღება, რაც დამუშავებულ მოქმედებს ბავშვის დამოკიდებულებაზე საგნის მიმართ. ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ თავიდანვე დიდი მნიშვნელობა აქვს გაკვეთლის ბოლოს შემდეგი გაკვეთისათვის კონკრეტული დავალების მოცემას, რომელიც შეტანილია სპეციალურ დღიურებში.

თავი II — სანოტო ანბანის შესწავლის დასაწყისი. საერთოდ საჭიროა აღინიშნოს, რომ სასურველია არ ვიჭქართო მასალის შესწავლისას და ყოველი თემის გავლისას ვიხტმძღვანელო შესწავლილის განმტკიცების პრინციპით მავალგზის გამეორების გზით. შენიშვნის სახით აღვნიშნავთ, რომ ტექსტში მოცემული სიტყვიერი განმარტებები განკუთვნილია როგორც მოსწავლისათვის, ასევე მასწავლებლისათვის. ეს საშუალებას მისცემს მოსწავლეს მასწავლებლის მიერ ახსნილი მასალა სახლში დამოუკიდებლად განამტკიცოს მრავალგზის გადაითვისოს და გარჩევის გზით და საჭიროების შემთხვევაში განვილიოს გასამეორებლად ხელთ ჰქონდეს სათანადო განმარტებები (ამ პრინციპზეა აგებული საერთოდ ყველა სახელმძღვანელო ზოგადსაგანმანათლებლო დისციპლინებში). ამ თავშიც ყოველ დაუშვებელი რამეს გამოტოვება, მასალა ერთმანეთზეა ნაგები იმგვარად, რომ რამეს გამოტოვება უშეძლებლად დეტრეგებს ხარვეზს.

როგორც შევნიშნავთ, უშუალოდ კრებულის მასალიდან, ნოტების ტრადიციული მიმდევრობით შესწავლა მიზანშეწონილი არ არის (ხაზებზე, ხაზებს შორის და ა. შ.). უმჯობესია ბავშვნი შევისწავლოთ ბუნებრივი მიმდევრობით. ეს წესი ბევრად უფრო ბუნებრივია და ადვილი დასამასოკრებელი. აგრეთვე ის საშუალებას გვაძლევს უმტკივნეულოდ გადავიდეთ ბანის გასაღებში ბავშვის ასევე ბუნებრივი მიმდევრობით შესწავლაზე — I ოქტავის დო-რეკეზში.

ამ თავში მოცემული მასალის გასამტკიცებლად შესაძლებელია აღნიშნული ბავშვის გამოყენებით ავეგლო პიესების შესწავლა სხვა კრებულებიდან. შემდეგ თავზე გადასვლა მიზანშეწონილი არ არის, ვიდრე ეს მასალა მთლიანად არ იქნება ათვისებული.

თავი III — ბეგრათა გრძილობები — ეს სამუშაო მოითხოვს პედაგოგის დიდ ყურადღებასა და გულისხმიერებას; ძველი, ზოგადმიღებული წესები გრძილობათა შესასწავლად მიზანშეწონილი არ არის. კერძოდ, მთელს დაყოფა ნაწილებად და ა. შ., საჭიროა კარგად გავიყნოთ და კვალიაიხაროთ ეს შედარებით ახალი მეთოდი. აღვნიშნავთ, რომ გრძილობების აღმნიშვნელი სიმბოლოების გამოყენების უეფლებეყოფა ყოველად დაუშვებელია, ვინაიდან სწორედ ამ სიმბოლოთა გამოყენება შეგარძინებებს დაშვებ მისწავლეს ბეგრათა კონკრეტულ გრძილობას, გრძილობათა შინაგანი სმენით წარმოსახვის უნარს გამოუთუშავებს ტექსტის თვალით წყვითხვისას და ბავშვსეფიციენტს უსრულებული შესრულების მეტ რიტმულ სიზუსტეს, ვიდრე გრძილობათა მხოლოდ დათვლის — იტრთი, ორბი... — წესით შესწავლისას. ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ დღესდღეობით ტექსტის გარჩევისას დათვლის ტრადიციულ წესზე მთლიანად უღობის იქნა ვერ მოხერხდება, ვინაიდან, ეს წესი გამოუმუშავდა მრავალი წლის ზოგადმიღებული შეთანხმების საფუძველზე, ამ საფუძველზე შექმნილი უმდიდრესი საფორტპიანო ლიტერატურა და მისი იგზორება შეუძლებელია. სხვა საკითხია, რომ უკვე დასწავლილი ნაწარმოებნი ხმაშაღლა დათვლაზე ჰემმარტად უფრო უნდა ვთქვათ, რათა უზრუნველყოთ მოსწავლის მიერ საყოფიერ შესრულების გულდასმით მოსმენა. ხოლო რაც შეეხება ბეგრათა რავალური ეფერების სწრაფქმას, ამაში უდავოდ უდიდეს დახმარებას გაგვიწევს პირველ რიგში გრძილობის აღმნიშვნელი სიმბოლოები.

სასურველია ამ თავში შესასწავლ მასალაზე მეტ ხანს შეჩერება მის სრულყოფილ ათვისებამდე.

თავი IV — სანოტო ტექსტის კითხვის პირველადი ჩვევები. ამ თავში ერთგვარად ხდება წინა თავებში მიღებული ცოდნის კონკრეტზაცია და გამოყენება ერთიანი მიზნისათვის — სანოტო ტექსტის კითხვისათვის. აღვნიშნავთ, რომ ამ თავში უდიდესი ყურადღება ეთმობა სანოტო ტექსტის გარჩევისას მის უშუალოდ ინსტრუმენტზე შესრულებამდე ტექსტის გარჩევის თვალით ზედმიწევნით გულდასმით წყვითხვას — გარჩევას, რაც ფურცლიდან კითხვის ჩვევის განვითარების უმთავრესი პირობაა.

თავი V — სხვადასხვა თითები დაცვრა. ამ თავში ხდება ყურადღების კონცენტრირება მარტე ალიკატურულ პრინციპებზე, რომლებიც მოსწავლემ სწავლების პირველი დღეებიდანვე უნდა გაარკვიოს, რათა მომდევნო პერიოდში ადვილი არ ჰქონდეს ისეთ სავალლო შემთხვევებს, როგორსაც დღესდღეობით ვხვდებით, კერძოდ, საშუალო და უფროს კლასებში იგრძნობა მოსწავლეთა სრული უსუსურობა გონიერი, მიზანშეწონილი ალიკატურის დადგენისას, რასაც უდავოდ დიდი უარყოფითი გავლენა აქვს შესრულების მხატვრულ და ტექნიკურ მხარეზეც. ამ უშთავისად ყურადღება უნდა მოექცეს არა მხოლოდ ამ კონკრეტული სა-

ვარჯიშების შესწავლას, არამედ პირველ რიგში მოსწავლის შეგნება-
მდე უნდა დაეყვანათ ამ საკითხის უდიდესი მწიფელობა სამეცნიერ-
ულ ხელოვნების დარგში, რათა სწორი გზის მივცეთ მოსწავლეს აღ-
ნიშნულ სფეროში შემდგომი დასრულებული მუშაობისათვის. წინამდებ-
არე და მომდევნო თავებში ვახილავთ საავტოროებს ავტორიტეტის და-
მოუკიდებლად შერჩევაზე, რომელთა შესრულება აუცილებელია.

IV და V თავში მოცემული პიესების მოსწავლისათვის წინასწარ
დავარა არ არის მიზანშეწონილი, რათა ტექსტის ვარჩევას გამოვირი-
ცხოთ „მოსმენილის აწყობის“ ფაქტორი, რომელიც ესოდენ დამახასია-
ებელია პატარა ბავშვისათვის და რაც ხელს შეუშლის მათ უცნობი სა-
ნოტო ტექსტის დასრულებლად ეთხვის ჩვევის განვითარებაში.

ამ თავში სანოტო რეველში უკვე მოცემული გვაქვს საავტოროები
legato-ზე, რათა წინასწარ მოვაზნადოთ მოსწავლე მომდევნო თავებში
მოცემული პიესების შესასწავლად legato. საერთოდ აღვნიშნავთ, რომ
კონკრეტულ ფაქტურულ სინფელთა დასრულებულ შედეგში საავტო-
როები უსწრებს ამავე სინფელების მხატვრულ სანოტო მასალაში შესრუ-
ლებას, ამდენად აუცილებელია ყველა „შიმიდინარე საავტოროების“ გულ-
დასმით შესწავლა.

თავი VI — განვარძოთ სანოტო ანბანის შესწავლა. აქ მოცემულია
შემდგომი მასალი, რომელიც შედის ცნებაში — სანოტო ანბანი; ვერძოდ
პაუზები, ალტერაციის ნიშნები, სხვადასხვა ტიპის ტექსტობრივი აღ-
ნიშვნები, რომელთა გულდასმით დასწავლა და განმტკიცება შესაბამისი
სავარჯიშოების შესრულების გზით აუცილებელია. ყოველი შესწავლილი
ცნების განზოგადების მიზნით საჭიროა ანალოგიური მომენტების ძებნა
უცნობ მუსიკალურ ტექსტებშიც.

ამ თავში შესაძლებელია ანალოგიური მუსიკალური მასალის გამო-
ყენება სხვა დაწყებითი კრებულებიდანაც.

თავი VII — დინამიური და ავოკუური აღნიშვნები. ამ აღნიშვნების ცალ-
კე გამოყოფა და მათზე ყურადღების გამახვილება აუცილებლად მიგ-
ვანჩია იმდენად, რამდენადაც მათ სწორად გამოიყენება და შესრულება-
ზე დიდად არის დამოკიდებული ნაწარმოების შინაარსისა და მხატვრულ
სახეში ღრმად ჩაწვდომა და ამდენად, შესრულების ხარისხიც.

ყველა დინამიური და ავოკუური აღნიშვნის განმარტება უნდა მოგა-
დინოთ უშუალოდ გამოიშინარე მუსიკალური მასალის ლოგიკური გან-
ვითარებიდან და არა მხოლოდ სიტყვიერი განმარტებებით, მაგ. — რო-
გორც აღმავლობა, რომელიც კონკრეტულ ბეგრისაკენ, რით არის გან-
პირობებული ეს ბეგრობი აღმავლობა მელიოდის კონკრეტულ ნაწილ-
ში? ან პირიქით? — ასევე ყველა აღნიშვნა: p, f, Allegro, Andante
და სხვა, — გამოიშინარე მუსიკის ხასიათიდან. პარალელურად სხვა და-
წყებითი კრებულებიდან მასალის გამოყენებისას შემხვედრი ტექსტობ-
რივი უცხო აღნიშვნები აუცილებლად უნდა შევიტანოთ სანოტო რევე-

ლურ შესაბამის ქვეთავში და გავმეფიროთ „პატარა მუსიკალური ლე-
სიონის“ და მასწავლებლის დახმარებით.

თავი VIII — მერველები — კვლავ მოვიხმაროთ ბეგრის გრძელეზობე
აღნიშვნული სიმბოლოები. როგორც აჩვენეთ, დასავალი მასალა „ახლო-
სიროტის“ გაჩინას ძირითადად ისევე მარტივი რჩება, რათა მოსწავლეს
შევიტოს ყურადღების კონცენტრირება მხოლოდ ახალ კონკრეტულ ამო-
ცანაზე, ხოლო ძირითადი მასალა კი მისთვის უკვე კარგად უნდა იყოს
ცნობილი; ყოველი ახალი შემსრულებელი მომენტის გამოჩენა აღნიშ-
ნული ტექსტში და ახლავს შესაბამისი სავარჯიშოები სანოტო რეველ-
ში (ყურად, ამ თავში — ორი ბეგრის ერთდროულად ადების პირველი
ჩვევები).

თავი IX — ბანის გასაღები — ცნობა 7-ის შესახებ მოსწავლეს უნ-
და მივაწოდოთ უკვე კლავიატორის გაცნობის და სანოტო ანბანის შესწავ-
ლის დაწყებით პერიოდში, როდესაც ის პირველად ეცნობა კლავიატუ-
რის გრაფიკულ გამოკახლებებს, ორ სანოტო სისტემას და მათზე ყველა
ბეგრების ვანლაგებას, გასაღების ცნებას. ახლა კი საჭიროა კონკრეტუ-
ლი ბეგრების ჩაწერისა და წაკითხვის შესწავლა 7-ში სასურველია ეს
დავიწყოთ არა ძველდებური წესით — ვერ ხაზებზე, შემდეგ ხაზებს შო-
რის და ა. შ., არამედ როგორც მოცემულია წინამდებარე კრებულში —
ნაწილ-ნაწილ, I ოქტავის დო-დან ქვემოთ პარაცხვი, თანამიმდევრულ-
ად. მუსიკალური მასალა შემჩნულია კონკრეტულ მოთხოვნათა შესა-
ბამისად. აქაც სასურველია ყველა მოცემული პიესის შესწავლა, და-
საშვებია ანალოგიური მასალის დამატება სხვა დაწყებითი კრებულე-
ბიდანაც.

თავი X — თანაყვარალობა — ამ ამოცანის ცალკე გამოყოფა განაპი-
რობა იმ გარემოებამ, რომ პატარავი ხშირად სთანადო ყურადღებისა-
და გულისჩერებისას არ იჩენენ რამდენიმე ბეგრის ერთდროულად შესრუ-
ლებისას მათი ვერაოდობის თანაყოლოლობისა და სიზუსტის მიმართ. ამ-
დენად, ამ ამოცანაზე აუცილებლად მიგვაჩნია ყურადღების სპეციალუ-
რად გამახვილება.

ამ თავში ვხვდებით უკვე შედარებით რთულ პიესებს, მასალა ძირი-
თადად იგივეა, მაგრამ უფრო რთულ კონტექსტში, უფრო მაღალი მხატ-
ვრული ამოცანებით, მაგ. შუბერტი — ეკოსები, ბერკოვიჩი — ტოტატინა.
ცალკეულ, შედარებით სულ მოსწავლეთთან დასაშვებია ან პიესების
შენაცვლება უფრო მარტივი მასალით სხვა დაწყებითი კრებულებიდან.

თავი XI — დამატებითი ხაზები — დასაშვლი არ არის, რომ შვირე
დამატებით ხაზს ზემოთ და ქვემოთ დანარჩენ დამატებით ხაზებზე ბეგ-
რების წაკითხვა ბავშვებს ძალიან უჭირს. ამდენად თავიდანვე საჭიროა
მათზე გავამახვილოთ ყურადღება და დაავიციოთ ბავშვები დამატებით
ხაზებზე ბეგრების „გადაუთვლელად“ კითხვას.

ამ თავში მოცემული მასალა, შედარებით წინა თავებთან, უკვე საკა-

მაოდ რთულია, ამდენად თითოეულ პიესაზე უფრო მეტ ხანს უნდა შევჩერდეთ და აუცილებელია მივაღწიოთ დახვეწილობის სათანადო დონეს. აუცილებელი არ არის ამ თავში მოცემული ყველა პიესის დაცვრა, შეიძლება გავიაროთ პიესები შერჩევით, ოღონდ საჭიროა უზრუნველყოთ მათში მოცემულ ყველა დამატებით ხაზებზე დაწერილი ბგერების თავისუფლად წაითხვა და კლავიატურაზე მონახვა.

ამ მოცემული პიესები გამოვადგება წინა თავებში მიღებული ცოდნის გასამტკიცებლად.

თავი XII — მეთექვსმეტელები — ამ თავში ვამთავრებთ დაწყებით ეტაპზე შემხვედრი ყველა ძირითადი გრძლიობების შესწავლას. უკვე მიღებული მუსიკალური გამოცდილება განაპირობებს მოცემული გრძლიობის ადვილად შესწავლას.

მეთექვსმეტელების შესწავლას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს რიტმულ და ბგერით სითანაბრეს, რიტმული დაჯგუფებების შეგრძნებას — 4, 5, 8 ბგერა — პირველი შედარებით დივიზი.

თავი XIII — ლეგატო — წინა თავებში უკვე ვიმუშავებთ სავარჯიშოებზე legato და პიესებშიც ვასრულებდით ცალკეულ მომენტებს legato. ამ თავში კი ხდება ყურადღების მაქსიმალური კონცენტრირება პიანისტიკის ამ უნიშვნელოვანეს სამუსრულებლო ამოცანებზე — გადამბით შესრულება, რაც განსაკუთრებით რთულია ფორტეპიანოზე, როგორც კლავისთან „დასარტყამ“ ინსტრუმენტზე. უშუალოდ ტექსტში მოცემულია კონკრეტული მითითებები.

მთავარია, ამ თავში მოცემულ ყველა პიესაში დავადგინოთ შესრულების გამომსახველობითი მნიშვნელობა, ამასთან დავადგინოთ მელოდიური საყრდენი ბგერები, ე. წ. „მწვერვალები“, მათკენ სწრაფვა და შემდგომი „უკუქცევა“, რაც აუცილებელია მხატვრული ჩანაფიქრის სწორად გადმოსაცემად.

ამ თავში მოცემული პიესების რიცხვი შეიძლება უსასრულოდ გავავარცხოთ. იმედია, ყოველი პედაგოგი, გამომდინარე მოსწავლის ინდივიდუალური შესაძლებლობიდან, კოულეც მონახავს სხვა ცალკეულ, შესასწავლად მიზანშეწონილ მომენტებს.

თავი XIV — მუსიკალური ფრანზა, წინადადება, მუსიკალური ნაწარმოების ფორმა, არტიკულაცია, შტრიხები.

იმისათვის, რომ უკვე მოზარდლ ასაკში მოსწავლეს გააჩნდეს ნაწარმოების ფორმის, მის ლოგოჯურ წყობაში გარკვევის უნარი, საჭიროა პირველივე გაკვეთილებიდან მივაჩიოთ ის მუსიკალური მოტივის, ფრანზის წინადადების მოსმენას და გაამორჩევს. ეს სამუშაო ტარდება სასიმღერო მასალაზე, სადაც სიტყვიერი წინადადების დასასრული ემთხვევა ეს ნაწარმოებები განამტკიცებს უკვე ვანდალის მასალას და ხელს შეუწყობს მის ოპტიმალურ ათვისებას.

ნაწარმოების ლოგოჯური განვითარებიდან გამომდინარე აქ დეტალურად გავმთვრავთ ცნებას — ლიგა (თავისი სხვადასხვა მნიშვნელობით), შტრიხები, არტიკულაციის სხვა ნიშნები, — staccato, legato, *legato* და ა. შ.

თავი XV — პიესები, პოლიფონიის ელემენტებით. — ამ სახის სამუშაო ერთგვარად მომზადებული უნდა იყოს ჭერ კიდევ „დამხმარე თვალსაჩინო მასალას“ გავლის დროიდან — (შესაბამისი თავი — ორი ხმა მღერის). ამ თავში მოცემულია ცდა პოლიფონიური დამწერლობის ძირითადი საში სახის — „პოლიფონიური“, კონტრასტული, იმიტაციური — მარტივი ნიმუშების გარჩევისა, რომელთა სრულყოფა და გაღრმავება გათვალისწინებულია მომდევნო წლებში. ეს მასალა მეტად საგულესმოდ და მნიშვნელოვანია, ის საფუძველს უყრის პოლიფონიაზე მუშაობის მთელ მომდევნო რთულ გზას, რომელზეც მოსწავლეს ბევრი სიძნელე მოეღოს და რომელთა დაძლევა მის ძალიან გაუბრუნდება, თუკი ადრევე არ ჩაეყარა სათანადო საფუძველი მისი პოლიფონიური სმენის, აზროვნების და პოლიფონიის შესრულების ჩვევების განვითარებას.

თავი XVI — გამები, არბეჯი, აკორდები — ის, თუ როგორ დასძლევს მომავალი პიანისტი საფორტეპიანო ფაქტურის ამ უძველეს „გასაღებებს“, დიდად არის დამოკიდებული დაწყებით ეტაპზე. გამების შესწავლას უნდა უსწრებულს მოსამზადებელი სავარჯიშოები გამებისათვის, რომლებიც მოცემულია სანოტო რვეულის წინა თავებში. გამების დაკრობის უდიდესი ყურადღება უნდა დაეთმოს ბგერის სითანაბრეს, გადამბითლების ხარისხს, დაექურთა მხოლოდ ცალკელი ხელით, რამდენიმე მეორეული და მინორული გამა 3 ნიშნამდე. მთავარია შესრულების, ბგერის ხარისხი. ნაადრევად ორი ხელით დაკვრა შეიძლება გამოიწვიოს ალიკატურის და ასევე legato შესრულების ჩვევის არება. ყოველი გამის ძირითად საფხურებზე — I—IV—V — ავადიოთ საშხმოვანები, დაექურთა ისინი აკორდების და არაუკვიოს სახით — ცალკეული ხელით. ყველა შესწავლილი გამა უნდა დავუკავშიროთ კონკრეტული ტრანოზის ცნებას, რომლებშიც იწერება მუსიკალური ნაწარმოები — დავადგინოთ უკვე შესწავლილი ნაწარმოებების ტრანოზობები და მოვინათო ძირითადი საფხურები ტექსტში. შესარულთ სანოტო რვეულში მითითებული ყველა სავარჯიშო.

თავი XVII — მასში მოცემულია მასალა მიღებული ცოდნის გასამტკიცებლად:

თავი XVIII — ანსამბლები, რომლებიც თვით ტექსტში ნაყოფად არის მოცემული, ამდენად აუცილებელია მიგვაჩინოთ კრებულის ბოლოს მათი ცალკე გამოყოფა, ვინაიდან ანსამბლში დაცვრა უდავოდ საჭიროა პატარა პიანისტიკისათვის და დიდი მხატვრული დაკმაყოფილების გრძნობას იწვევს მასში, უკვე რომ არაფერი ვთქვათ თვით ანსამბლური დაკვრის

ჩვევების მნიშვნელობაზე. ამ ანსამბლების გადანიჭილება თავების მიხედვით, გამომდინარე განვლილი მასალის სირთულიდან, მივიანდით თვით მასწავლებელს.

სანოტო რვეულის ბოლო ორ თავში მოცემული მასალა განკუთვნილია დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევების გასაფიქრებლად. ყოველ კარგ ყურადღებთან პედაგოგს უზომოდ შეუძლია გააფრცვლოს და გაამდიდროს ამ სახის დავალებები, რითაც უდავოდ დიდ საარგებლობას მოტანს თავის მოსწავლეს.

სწავლების პირველ წელს დახარჯული შრომა ასმაგად ანაზღაურდება მომდევნო ეტაპებზე, ვინაიდან კარგად ჩაყრილი საფუძველი მტკიცე, ძლიერი ზედნაშენის საშუალებას გვაძლევს. რაც მთავარია, მთელი ჩვენი მუშაობა მიმართულია იმისაკენ, რომ გამოვეუმუშავოთ მოსწავლეს

დამოუკიდებლად მუშაობის ჩვევები, ურომლისოდაც წარმოუდგენლად ძნელია მუშაობა უკვე სკოლის საშუალო და უფროს კლასებში, შემდეგ კი — სასწავლებელში და ზოგჯერ კონსერვატორიაშიც, რომ აღსანიშნავია ვთქვათ საშემსრულებლო თვალსაზრისით ხელმოცარულ მუსიკოს-მოსყვარულეებზე.

მასალა ფურცლიდან საკითხავად ცალკე მითითებული არ არის, მაგრამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ამ ფუნქციას ბრწყინვალედ შეასრულებს და კარგ შედეგსაც მოგვცემს სანოტო რვეულში მითითებული სანოტო ნიმუშები, რომლებშიც პედაგოგმა კონკრეტულ დავალებასთან ერთად უნდა გაამახვილოს ყურადღება ფურცლიდან კითხვის ჩვევებზედაც. ამისათვის, ყოველი ახალი ნომრის დაკვრის წინ წააკითხეთ ის მოსწავლეს გონების თვალთ, აღნიშნინეთ ყველა საგულისხმო მომენტი და მხოლოდ ამის შემდეგ დართეთ მისი ინსტრუმენტზე დაკვრის ნება.

მუშაობა სმენის განვითარებაზე

სიმღერის შესწავლა, სმენით აზრობა და ტრანსკრიბება

ყურადღებით დაისწავლეთ ეს სიმღერები, იმდერეთ გა-
ტაცებით, სუფთად, გამომსახველად, როგორც

ამას მოითხოვს სიმღერის ტექსტი და მუსიკის ხასიათი.

1. ხალხური

რაც მო- გი- ვა და- ვი- თა - ო ყვე- ლა შე- ნი თა- ვი- თა- ო

2. „პირველად სკოლისაკენ“

ტექსტი ა. ლონაძისა

სკო- ლი- სა- კენ თამ- რი- კო მი- დის სა- ხე მცი- ნა- რე,
ტკბი- ლად ლო- ცავეს გო- ვო- ნას ჭა- ლა ტყე და მდი- ნა- რე.

3. „შემოდგომა“

ტექსტი ა. ლონაძისა

მიფ- რი- ნა- ვენ მერ- ცხლე- ბი, შო- ში- ე- ბის გუნ- დე- ბი,
საყ- ვა- რე- ლო ფრთოს- ნე- ბო, რო- დის დაგ- ვი- ბრუნ- დე- ბით?

4. „დათვის ბელი“

ტექსტი დ. ხუროძისა

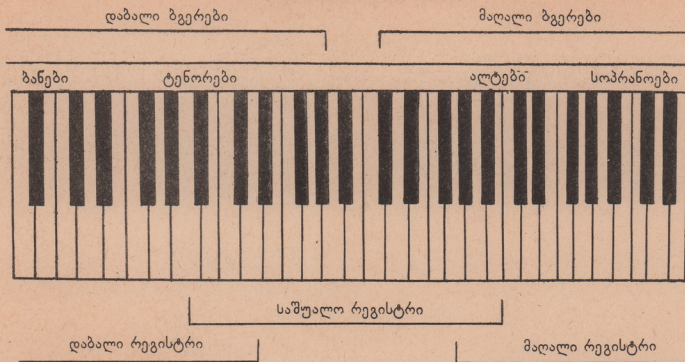
და- ვის ბე- ლი ფუმ- ფუ- ლა ვა- მო- ძერ- წა ბი- ძი- ნამ,
 ვინც კი ნა- ხა ბაჯ- ბა- ჯა, ი- ცი- ნა და ი- ცი- ნა.

5. „ჩეჩილი“

ტექსტი ი. დავითაშვილისა

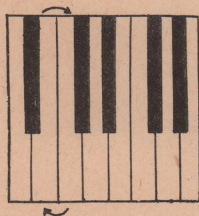
მუსიკა ხალხური

ი- ზარ- დე მწვა- ნე ჯე- ჯი- ლო, ლო,
 ი- კურ- თხოს ი- მის მარ- ჯე- ნამ,
 და პურ- დი ვახ- დი ყა- ნა- ო,
 ვინც გთე- სა მო- გიყ- ვა- ნა- ო.

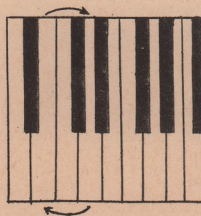

აიღეთ ნებისმიერი გვერები დაბალ, საშუალო და მაღალ რეგისტრში, მოუსმინეთ გულდასმით მათ განსხვავებულ ქლე-

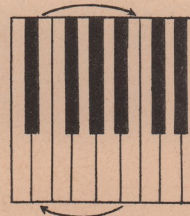
რადობას (იხ. სავარჯიშო № 1. „სან. რე“-დან). იმღერეთ მასწავლებლის დანმარებით:

ბგერა გვერდით
(ქვემოთ—ზემოთ)

ბგერა გამოშვებით
(ქვემოთ—ზემოთ)

ბგერა ნახტომით
(ქვემოთ—ზემოთ)

6. „ცელქები“

მუს. ვრ. კილაძისა,

ტექსტი შოი მღვიმელისა

შე- ხეთ ცელ-ქებს, რო- გორ ჩუ- მად მიჰ- პარ- ვი- ან მაწუ- ნის ქი- ლას,
 ყუ- რი უგ- დეთ, რა ხა- ლი- სით ე- უბ- ნე- ბა ვა- ნო ი- ლას.

ამოვუსვათ, ამოვტვლიოთ,
 რას გაგვიგებს ბებიო?
 შემდეგ მურით მოვითხუპნოთ
 ცხვირ-პირი და ყბებიო.

თუ ფისუნას დააბრალეს,
 რა სეირი იქნებაო!
 ჩვენ რომ არა შეგვავატყონ რა,
 შენ ნუ გაგეცინებაო!

7. „კურდღელი“

რუსული სიმღერა

კურ-დოე- ლი ყინ- ვამ შე- აკრ- თო შე- ხეთ რო-გორ ხტის, ჰე!
 თა- თი თათ-ზე შე-მოჰ- კრა და კუ-რებს ის-რესს ჰე, ჰე!

8. „ქარი“

ინგლისური საბავშვო სიმღერა

და-სავ- ლე-თით ქო-ლავს ქა- რი კარ-გი მო- ვა მო-სა- ვა-ლი,
 აღ-ძო- სავ-ლე- თი-დან ქარს კი მო-აქვს მო-აქვს ყვე-ლას- თვის ავ- და-რი,
 კარ-გი მო-ვა მო- სა- ვა- ლი,
 მრ-აქვს ყვე-ლასა- თვის ავ- და- რი.

ჩრდილოეთის ქარს მოჰყვება თოვლი, ყინვა და ნამქერი,
 თოვლი, ყინვა და ნამქერი.
 სამხრეთიდან ნაზი სიო ქროლავს ყვავილთ გასახარად,
 ქროლავს ყვავილთ გასახარად.

ქარვად დასწავილილი სიმღერა ავაწყით ინსტრუმენტზე: იმ-
 ლერეთ გულში, დაუკვირდით მელოდის მიმართულებას, მან-
 ძილს ბგერებს შორის და ისე ეძიეთ საჭირო ბგერა; დაუკარით
 საჩვენებელი ან შუა თითით, ხან მარჯვენა, ხანაც მარცხენა
 ხელთ, ნუ დაძაბავთ ხელს, უსმინეთ, რომ თქვენი შესრულება
 სასიამოვნო იყოს მოსასმენად, ინსტრუმენტთან ყოველთვის
 იგეჟით გამართულად, მოხდენილად.

9. „ციგაობა“

მუს. ვ. ცაგარეიშვილისა

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of two systems of staves. The first system has a vocal line and a piano accompaniment. The second system also has a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are written below the vocal line.

ა- ბა ბი- ჭო გვერ-ლო- სა- კენ შო-თამ უთხ-რა ნი- კოს,

ვი- ცი- ვა- ოთ ამ სი- ცი-ვემ რაც რამ უნ- და გვი- ყოს.

dim.

მუს. თ. შავერზაშვილისა

ტექსტი ლ. მეგრელიძისა

„საბავშვო ქართული სიმღერების კრებული“ I — II კლასის მოსწავლეთათვის შემდგ. ვ. ბუკია, მ. დავითაშვილი, გრ. კო-კელაძე, რედ. ვ. ცაგარელი, გვ. 160)

ის სიმღერები, რომლებიც უკვე კარგად იციან, მღერით და აწყობთ ინსტრუმენტზე, სცადეთ ჯერ იმღეროთ, შემდეგ კი ააწყობთ სხვა ბგერებიდანაც; მაგალითად: გრ. კილაძის სიმღე-რა „ცელქები“ იწყება ბგერა „სოლ“-დან, თქვენ კი ჯერ სუფ-

თად იმღერეთ ბგერა „ლა“-დან და „ფა“-დან, შემდეგ ააწყობთ ინსტრუმენტზე ამავე ბგერებიდან. ერთი და იმავე მე-ლოდიის სხვადასხვა სიმალის ბგერებიდან გამოიღებას ტ რ ა ნ ს კ ო ნ ი რ ე ბ ა ეწოდება.

სიმღერის აწყობისას და ტრანსპონირებისას იყავით ყუ-რადღებით შესრულების სისუფთავის, სიზუსტისა და ბგერის ჟღერადობის ხარისხის მიმართ; კარგად უსმინეთ საკუთარ შესრულებას, რათა ის სხვისთვისაც საამო მოსასმენი იყოს.

11. „ფუტკრის ჩივილი“

მუს. ლ. შავერზაშვილისა

ტექსტი ვ. ჩარკვიანისა

ლა- თუ- ნი- ა ა- ჯა- ბა-ჯა,
სო-რედ კვი-რა დღე-სა-ო ო! რო-ცა სკა-ში

არ ვი- ყავით შე-ბა- რუ-ლა ჩვენ- სა- ო მთე-ლი თაფ-ლი

მო-უსე- ლი-ბავს ჰე! ჰე!

სიმღერა „ფუტკრების ჩივილის“ მუსიკა დაწერა ახალგაზრდა ქართველმა კომპოზიტორმა ლილი შავერზაშვილმა, მას ბევრი სხვა კარგი საბავშვო სიმღერა აქვს შეთხზული; ბევრი კარგი ლექსი დაუწერა პატარებს ამ სიმღერის ტექსტის ავტორმა ჯანსულ ჩარკვიანმაც.

სიმღერა მოგვითხრობს შრომისმოყვარე ფუტკრების დიდ გასაჭირზე — მათი ნაშრომი, ნაამაგარი თაფლი მსუნაგმა და-

თუნია მ ერთიანად ამოსვლიდა. მუსიკა კარგად გადმოგვცემს მათ განწყობილებას. მელოდია მშვეიდად ვითარდება, გამოხატავს ფუტკრების ჩივილსა და ოხვრას, ხოლო თანხლება კი აჯა-ბაჯა დათუნისასავით ერთფეროვანი და მოუქნელია.

იმღერეთ ნელა, საშუალო სიძლიერის ბევრით, კარგად მოუსმინეთ გრძელ ბგერებს წინადადებების ბოლოში.

(იხ. სავარჯიშო № 3, „სან. რგ“-დან)

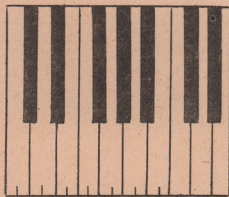
სანოტო ანაზის უნსწავლის დაწესება

გაერაზი ჭ განსაღაზი

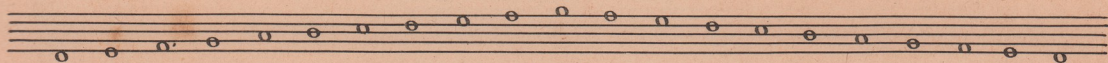

სიმღერა შედგება სხვადასხვა სიმალის ბგერებისაგან. ყო-
მთვანს აქვს თავისი დასახელება ძირითადად მუსიკაში
ქვედები შვიდი დასახელების ბგერებს: დო, რე, მი, ფა, სოლ,
ლა, სი.

ყველა ამ ბგერების კლავიატურაზე მონახვავი დაგვეჩმარე-
შა შავი კლავიშები, რომლებიც დაჯგუფებულია ორად და
სამად:

დო რე მი ფა სოლ ლა სი

დაუკვირდით მოცემულ გრაფიკულ გამოხატულებას. მონა-
ხეთ აღნიშნული ბგერები კლავიატურაზე და დაისწავლეთ.

ეძიეთ ბგერები მთელ კლავიატურაზე.

(იხ. სავარჯიშო № 1. „სან. რე.“-დან).

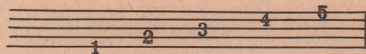
ბგერათა ეს მიმდევრობა დო-დან დო-მდე ბევრჯერ მეორ-
დება კლავიატურაზე: მანძილს ორ ერთნაირ ბგერას შორის
ოქტავა ეწოდება.

ამრიგად დაყოფთ მთელი კლავიატურა ოქტავებად და და-
ვასახელოთ:

სულ გავქვს 9 ოქტავა. ესენია: სუბკონტროქტავა, კონტრ-
ოქტავა, დიდი ოქტავა, პატარა ოქტავა, პირველი, მეორე, მე-
სამე, მეოთხე და მეხუთე ოქტავა.

(იხ. სავარჯიშო № 3. „სან. რე.“-დან).

მუსიკალური ბგერები დაიწერება ს ა ნ ო ტ ო ს ტ რ ი-
ქ ო ნ ზ ე. რომელიც ხუთი ხაზისაგან შედგება:

მუსიკალური ბგერის აღმნიშვნელ ნიშანს ნ ო ტ ი ეწო-
დება. ნოტები დაიწერება სანოტო სტრიქონზე შემდეგნაირად:
ხაზებზე, ხაზებს შორის, ხაზის ზემოთ და ხაზს ქვემოთ.

ნოტების განლაგება სანოტო სისტემაზე:

(იხ. სავარჯიშო № 3. სან. რე.“-დან).

მთელ კლავიატურაზე მოთავსებული ბგერები შეიძლება
გამოვსახოთ ორ სანოტო სტრიქონზე.

(იხ. დამატება — სქემა № 3).

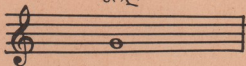
საკმარისია დავადგინოთ ერთი რომელიმე ამ ბგერათაგანის
მდებარეობა კლავიატურაზე და შემდეგ ადვილად მოვნახეთ

დანარჩენებს. ამაში დაგვეხმარება სპეციალური ნიშნები ე. წ. გასაღებები.

საფორტეპიანო მუსიკაში ძირითადად ეხვდებით ორ გასაღებს, ესენია ♩ — ვიოლინოს გასაღები და ♪ : — ბანის გასაღები. (იხ. სავარჯიშო № 4. „სან. რვ.“-დან).

თავდაპირველად შევისწავლოთ ბეგრები ♩ გასაღებში. ეს გასაღები დაიწერება სანოტო სტრიქონის მეორე ხაზზე და აღნიშნავს 1 ოქტავის ბეგრას „სოლ“.

სოლ

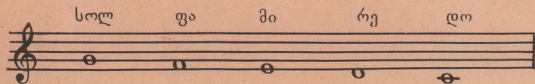

ზელა დამატებითი ხაზები

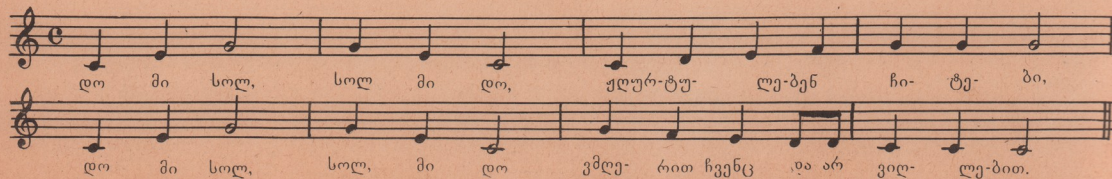

ქველა დამატებითი ხაზები

ვისწავლოთ ვიოლინოს გასაღებში ბეგრა სოლ-დან. მარცხნივ მდებარე ბეგრები, ესენია:

1. სიმღერა

I ოქტავა

I ოქტავის ბეგრა „დო“-ს ადგილი იქნება და მას შემდეგ უფრო ადვილად გამოვსახოთ სხვადასხვა რეგისტრის ბეგრები სანოტო სისტემის ხუთი ხაზის გარდა გამოვიყენოთ დამატებითი ხაზები. გვაქვს ქველა და ზელა დამატებითი ხაზები:

ბეგრებს დანარჩენ დამატებით ხაზებზე შევისწავლით მოგვიანებით შესაბამის სანოტო ნიმუშებზე. (იხ. სავარჯიშო № 5. „სან. რვ.“-დან).

წაიკითხეთ მასწავლებლის დახმარებით და იმღერეთ სიმღერები, რომლებიც შედგება ჩვენთვის უკვე ნაცნობი ბეგრებისაგან:

2. „ლიას კაბა“

მუს. რ. ვაბიჯაძისა

ტექსტი ი. სხაბუღიძისა

V

შე- უ- კე- რეს ლი- ას კა- ბა, ამ- ბობს „დამ- შეეხ- დე- ბა!“,
 არც მოკ- ლე- ა და არც გრძე- ლი მუხ- ლე- ბამ- დე სწვედე ბა.

ვანავარძოთ ზედა სანოტო სტრიქონზე ♯ - ში ნოტების დასწავლა, კერძოდ „სოლ“-დან მარჯვნივ მდებარე ბგერები:

სოლ ლა სი დო

I ოქტავა II ოქტავა

(იხ. სავარჯიშო № 6. „სან. რე“-დან)

ვიმღეროთ სიმღერები ყველა ნ. ცნობი ბგერის გამოყენებით:

3. „პირველი თოვლი“

მუსიკა ნ. გულიაშვილისა

ტექსტი „დედა-ენა“-დან

V

ყმაწ- ვი- ლე- ბო, ერ- თი შე- ხეთ რა შოკ- სა ჰვენს თეთ- რი ღი- ლა!

ჩანს ზამ-თა- რი ა- ღარ ხუმ- რობს და წუ- ხელ- ვე და- თოვ- ლი- ლა.

ჩქა- რა, ჩქა- რა გა- იღ- ვი- ძეთ, გა- ა- ნი- ლეთ ყვე- ლამ თვა- ლი,

რომ ა- რა- ვინ არ მოგ- ვაწ- როს პირ- ველ თოვლ- ში კოტ- რი- ა- ლი.

„ძილისპირული“

უკრაინული ხალხური სიმღერის მელოდია

და ი- ძი- ნე ფი- სუ- ნა, ჩა- ი- ძი- ნა პა- ტა- რამ,

მშვი- ღად ძი- ნავს აკ- ვან- ში, ე- ლი- მე- ბა სიზ- მარ- ში.

1. შენიშვნა: მოცემული სიმღერების შესწავლისა და სავარჯიშოების შესრულების გარდა, შესწავლილი ბგერები ჰარბად უნდა წავაკითხოთ მოსწავლეს სანოტო ნიმუშებში კრებულიდან და ვაძებნი- ნოთ კლავიატურაზე, დავიხმაროთ კლავიატურის გრაფიკული გამოსახულება — დამატება № 3.

2. შენიშვნა: ♯ გასაღებში დანარჩენი ბგერები შეისწავლება პასალის გართულებასთან შესაბამისად კლავიატურის გრაფიკული გამოსახულებისა (დამატება № 3) და სავარჯიშო სანოტო რვეულის გამოყენებით.

გვართა გრძლიობა

თქვენ უკვე ბევრი სიმღერა ისწავლეთ. მღერით მათ, აწყობთ ინსტრუმენტზე, ახლა კი საჭიროა ისწავლოთ მათი ჩაწერა და ახალი სიმღერების დამოუკიდებლად წაკითხვა. ამისათვის პირველი ნაბიჯები უკვე გადადგმული გაქვთ. თუ გულდასმით მეცადინეობდით, ახლა უკვე კარგად უნდა იცოდეთ ნაცნობი სიმღერების შემადგენელი ბგერების წაკითხვა და მონახვა კლავიატურაზე. მაგრამ ყოველ ბგერას სიმალის გარდა გრძლიობაც გააჩნია, ეს მეტად საგულისხმოა. გახ-

სოვდეთ, რომ ბგერის გრძლიობის თვითნებურად შეცვლა ამბინჯებს ავტორის ჩანაფიქრს და გაუგებარს ხდის მუსიკის აზრს.

ყოველ, თუნდაც მარტივ სიმღერაში, სხვადასხვა გრძლიობის ბგერები გვხვდება — ზოგი მეტხანს ყლერს, ზოგიც მოკლეა.

გავიხსენოთ თქვენთვის კარგად ნაცნობი სიმღერა „პირველად სკოლისავენ“, ვიმღეროთ ის ყურადღებით და მოვუსმინოთ:

სკო- ლი- სა- კენ თამ- რი- კო მი- დის სა- ხე მცი- ნა- რე,
ტკბი- ლად ლო- ცავს გო- გო- ნას ჭა- ლა ტყე და მდი- ნა- რე.

შენიშვნა: ამ თავში მოცემული პიესები ჯერ კიდევ არ დაიკვრება მოსწავლის მიერ, აღნიშნული დავალება მასწავლებლის დახმარებით სრულდება.

კიდევ ერთხელ ვიმღეროთ ეს სიმღერა. ოღონდ სიტყვებებს ნაცვლად ბგერებს დავარქვათ თავისი სახელები: მოკლეს „ტა, ტა“ გრძელს კი „ტაა“, აი ასე:

ტა ტა ტა ტა ტა ტა ტაა ტა ტა ტა ტა ტა ტა ტაა

ახლა კი ვისწავლოთ ახალი ბატარა სიმღერა, დავუკვირდეთ მასში ბგერათა გრძლიობებს.

და თუ-ნი ა ბაჯ-ბა-ჯა მი-ი-პა-რა სკა-სთა-ნა.

აქ კიდევ ერთი ახალი გრძლიობის ბგერა გვხვდება, „დო“ ყველა ბგერაზე უფრო დიდხანს ეღერს.

ვიმღეროთ ეს სიმღერაც გრძლიობათა აღმნიშვნელი სიმბოლოებით, ახალი გრძლიობის ბგერას დავარქვათ „ტააა“.

ტა ტა ტა ტა ტაა ტაა ტააა და ი. შ.

ალბათ შენიშნეთ, რომ ყველა ბგერას ჩაწერის, თავისებური წესი გააჩნია, მაგ. ბგერები „ტა, ტა“ — იწერება ♩ შავი რგოლი ნაზით; „ტაა“ კი — ♩ თეთრი რგოლი ნაზით, ხოლო „ტააა“ — ♩ თეთრი რგოლი. (იხ. სავარჯიშო №№ 1, 2 „სან. რე“-დან).

მეოთხელები დაითვლება: ♩ ♩ ♩ ♩ ყოველ თვლა-ერთი, ორი სამი ოთხი

ზე ერთი ბგერა: ♩
ნახევარი დაითვლება ♩
ერთი — ორი სამი ოთხი — ყოველ ბგერაზე — ორი თვლა;
მთელი დაითვლება: ♩

მუსიკოსთა დიდი ხნის შეთანხმების შედეგად მთელ მსოფლიოში მიღებულია ამ სხვადასხვა გრძლიობის ბგერების შემდეგი დასახელებები:

ერთი, ორი, სამი, ოთხი — ერთ ბგერაზე ოთხი თვლა.

- (ტა) — მეოთხედი ბგერა
- (ტაა) — ნახევარი ბგერა
- (ტააა) — მთელი ბგერა

წავიკოხოთ შემდეგი სიმღერები გრძლიობების ხმამაღლა დათვლით და ტაშის დაკვირვით: I თავი — №№ 1, 2, 3, 8
II თავი — №№ 1
III თავი — №№ 1, 2.

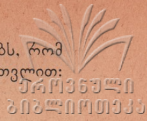
ამ ბგერების სანოტო ტექსტში წავითხვისა და ჩაწერის გასაადვილებლად შემოღებულია ხმამაღლა დათვლის წესი. მუსიკის ასიათის მიხედვით შეიძლება დაეითვალთ:

მაიქციეთ ყურადღება იმას, რომ ყველა მუსიკალური ნაწარმოები ჩაწერისას დაყოფილა თანაბარ ნაწილებად — ტაქტებად, რომლებიც ერთმანეთისაგან გამოყოფილა ტაქტის ხაზებით.

- ერთი, ორი, (აღნიშვნა 2/4 — ორი მეოთხედი)
- ერთი, ორი, სამი (აღნიშვნა 3/4 — სამი მეოთხედი)
- ერთი, ორი, სამი, ოთხი (აღნიშვნა 4/4 ან C — ოთხი მეოთხედი)

დავაკვირდეთ ნაცნობ სიმღერას „პირველად სკოლისაკენ“.

ზომა ტაქტი ტაქტის ხაზი

იმაზე, თუ როგორ უნდა ვითვალთ ბგერები ყოველ ტაქტში. მეტყველებს ციფრობრივი აღნიშვნა ნაწარმოების დასაწყისში (2/4, 3/4, 4/4 ან C), რომელსაც ზომა ეწოდება.

ზომა 2/4. (ორი მეოთხედი ანუ თვლა ორზე, გულისხმობს, რომ ყოველ ტაქტში გვაქვს ორი ნაწილი, და ვითვლით: ერთი, ორი).

ვანემარტონ თითოეული მათგანი.

წაიკითხეთ ტაშით და დათვალეთ ხმაამალა:

„ბელურა“

ვანდა შმელოვსკა

(პოლონელი კომპოზიტორი)

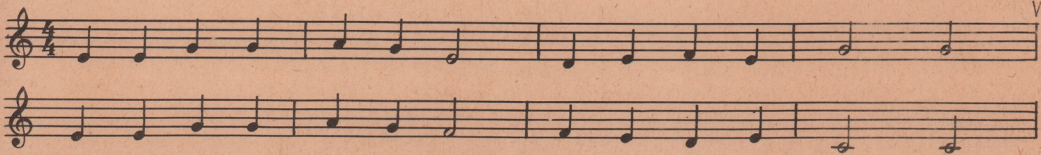

ზომა 4/4 ან C (ოთხი მეოთხედი, ანუ თვლა ოთხზე გულისხმობს, რომ ყოველ ტაქტში გვაქვს ოთხი ნაწილი და

ვითვლით: ერთი, ორი, სამი, ოთხი).
წაიკითხეთ ტაშით და დათვალეთ ხმაამალა:

„ცისფერი ციგები“

მ. იორდანსკი

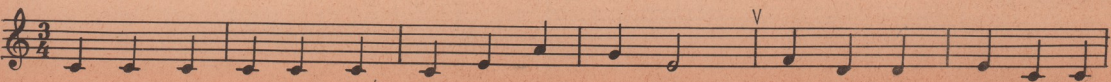

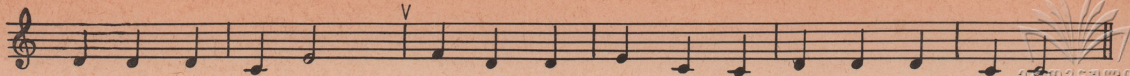
ზომა 3/4 (სამი მეოთხედი ანუ თვლა სამზე გულისხმობს, რომ ყოველ ტაქტში გვაქვს სამი მეოთხედი გრძლიობა

და ვითვლით: ერთი, ორი, სამი):

„კოდალა“

ვანდა შმელოვსკა

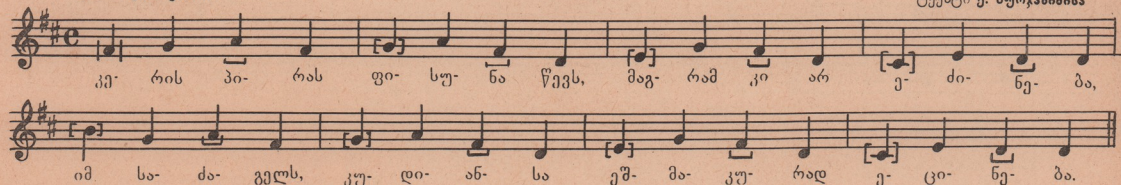
ვახსენეთ და იმღერეთ ვრ. კილაძის სიმღერა „ცელქები“ შ. მღვიმელის ტექსტზე (თავი I, № 6), მიაქციეთ ყურადღება იმას, რომ ყოველი ტაქტის პირველ თვლას ოდნავი მახვილით გამოვყოფთ. მახვილები ახასიათებს მეტყველებასაც და მუსიკასაც. სიტყვაში მახვილის ვადანაცვლება ამახინჯებს მის აზრს, სწორად გაუგებარს ხდის, ზოგჯერ მნიშვნელობასაც კი უცვლის. ასევეა მუსიკაშიც. ძირითადად რიტმული მახვილი მოდის

ყოველი ტაქტის დასაწყისზე, მას ეწოდება ძლიერი დროის მახვილი. საბამისად დანარჩენი ბგერები ჩაითვლება სუსტ დროს. მაგალითად: იმღერეთ ეს სიმღერა და მოუსმინეთ ძლიერი დროს; 4/4 თვლისას ყოველ ტაქტში გვაქვს ორი ძლიერი დრო, — პირველ | და მესამე — თვლაზე, მათგან პირველი მეტი მნიშვნელობისაა:

მუს. რ. გაბინჯაძის

„ფიხო და თაუნია“

ტექსტი ე. ბურჯანიძისა

მონახეთ ძლიერი დრო უკვე განვილილ სიმღერებში, გამოყავით სიმღერისას (იხ. საეარჯიშო № 5, „სან. რვ.“-დან). ამ თავში მიღებული ცოდნის შემოწმებისა და განმტკიცების მიზნით შეისწავლეთ შემდეგი პატარა პიესები.

დაუპირით მშვიდი, თავისუფალი მოძრაობით, მღერადი ბგერით, ხან მარჯვენა, ხან მარცხენა ხელის 3 თითით, ითვალეთ ხმამაღლა, შემდეგ — ჩუმად, გულში, ოღონდ ზუსტად.

„ლაპარაკობს მოსკოვი“

ჩაწერა ა. ხმირნოვა

მოსწავლის პარტია

შპ. * შპ.

აუჩქარებლად

შპ.

თავი IV

სანოტო ტექსტის კითხვის პირველი ჩაქვევა

თქვენ უკვე ათვისეთ ბგერათა წაკითხვა და ჩაწერა, მათი მონახვა კლავიატურაზე, შეგიძლიათ დაადგინოთ ჩაწერილი ბგერის გროლიობა და უსმინოთ მას სათანადო ხანს, სისტემატურად დაუკარით სავარჯიშოები და ამდენად შეგიძლიათ ყოველი თითით ლამაზი, მღერადი ბგერების აღება თავისუფალი, დაუძაბავი მოძრაობით.

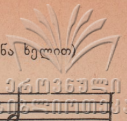
ყოველივე ამის შესწავლაში დიდი დახმარება გაგიწიათ თქვენმა ნაცნობმა სიმღერებმა; ახლა კი შევააოწმოთ თქვენს

მიერ მიღებული ცოდნის სიმტკიცე და გავარჩიოთ, რამდენიმე ახალი მუსიკალური პიესა — სიმღერა.

ყველა ეს მარტივი პიესა იკვრება როგორც მარჯვენა, ასევე მარცხენა ხელით, მხოლოდ მესამე თითით.

ვიღრე დაკვრას დაიწყებდეთ, ყურადღებით წაკითხეთ სიმღერა — პიესის ტექსტი: რა გასაღებშია დაწერილი, რა ზომაა გასაღებში, ე. ი. როგორ უნდა ვითვალოთ, წაკითხეთ ბგერები, მიაქციეთ ყურადღება მელოდიის მიმართულებას;

კი- ბით მალ- ლა ავ- დი- ვართ, ეხ- ლა ქვე- მოთ ჩავ- დი- ვართ,
ერთი ორი, ერთი ორი, ერთი ორი და ა. შ.

ყიყ- ლი- ყო მა- მა- ლო ოქ- როს დე- ზე. ბი- ა- ნო.

 ერთი ორი სამი ოთხი და ა. შ.

ტრა- ტა- ტა, ტრა- ტა- ტა მოგვ- ყავს ჩი- ტი და კა- ტა.

იცანით ეს მელოდია? გაიხსენეთ, რომელი საბავშვო სიმღერიდან არის ის ალღეული? შეგახსენებთ, ამ სიმღერის მუსი-

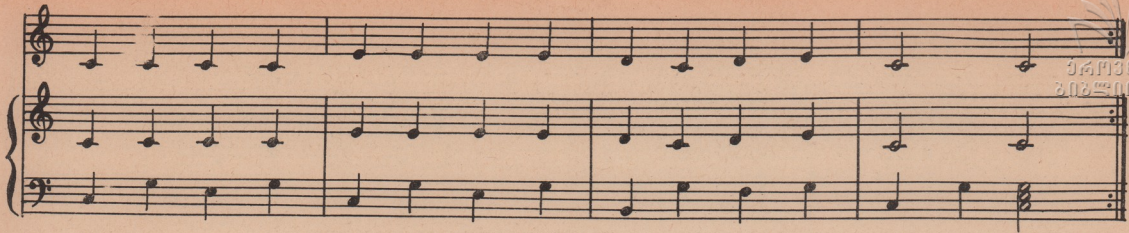
კა დაწერა კომპოზიტორმა მ. სტაროკადომსკიმ, ხოლო სიტყვები — პოეტმა ს. მიხალკოვმა.

„ეკლათი“

ინგლისური საბავშვო სიმღერა — თამაში

მოსწავლის პარტია

მასწავლებლის პარტია

თ ა ვ ი ყ

სხვადასხვა თითებით დაკვრა
(მარტივი აკლიაბურული წესები)

თქვენ უკვე უკრავთ სავარჯიშოებს ყველა თითზე დგომით, ახლა პიესების დაკვრისას გამოვიყენოთ ყველა თითები. უსიკალო ტექსტში ნოტებთან მოცემულ ციფრობრივ აღნიშვნებს შეესაბამება ჩვენი ხელის შესატყვისი თითი. ტექსტში მოცემული თითების შეცვლა არ არის მიზანშეწონი-

ლი, ხოლო თუ თქვენი ხელისათვის მოცემული აღნიშვნები მოუხერხებელია, შეეცადეთ თავად მონახოთ თითების თქვენი ხელისათვის შესაფერისი განაწილება. დაკვრისას თითების სათანადოდ შერჩევის წესს საშემსრულებლო პრაქტიკაში აკლიაბურა ეწოდება:

მარტივი აკლიაბურული წესები:

1. გვერდით მდებარე სვეტები აიღება შემდეგნაირად მაგალითად დაუკარიტ:

მარჯვენა ხელით

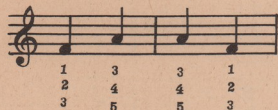
1	2	2	1
2	3	3	2
3	4	4	3
4	5	5	4

მარცხენა ხელით

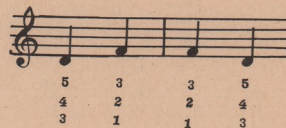
5	4	4	5
4	3	3	4
3	2	2	3
2	1	1	2

2. ერთი ბგერის გამოტოვებით აიღება შემდეგნაირად:
მაგალითად დაუკარით:

მარჯვენა ხელით

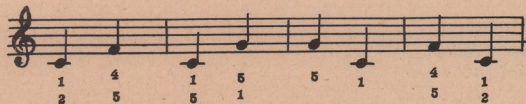

მარცხენა ხელით.

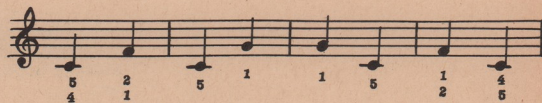

3. უფრო შორი მანძილით დაშორებული ბგერების აღება:
მაგ. დაუკარით:

მარჯვენა ხელით

მარცხენა ხელით

თანდათან, უფრო რთული ბგერათშეთანხმების დაკვრისას გავეცნობით თითების შერჩევის სხვა შემთხვევებსაც.

(იხ. სავარჯიშო № 1. „სან. რუ“-დან).

შეძლებისდაგვარად დამოუკიდებლად შევეცადოთ გავარჩოთ შემდეგი პიესა. მას ეწოდება „პიონერი“.

სანამ უშუალოდ დაკვრას დაიწყებდეთ, ჯერ კარგად გავეცნოთ ტექსტს. სანოტო ტექსტის წინასწარ გაცნობისას საჭიროა:

1. დავუკვირდეთ სახელწოდებას, გავეცნოთ მუსიკის ავტორს (თუ სიმღერაა — ტექსტის ავტორსაც).

2. ვნახოთ გასაღები.

3. წავიკითხოთ ბგერები (დავასახელოთ) და ყურადღება მივაქციოთ მელოდის მიმართულებას.

4. რა ზომაა გასაღებში? წავიკითხოთ პიესა ტაძით და ხმა-მალლა დათვლით.

5. დავუკვირდეთ, რომელი ხელი იწყებს დაკვრას და რა სიხშირით ენაცვლებიან ისინი ერთმანეთს.

6. დავუკვირდეთ მანძილს და მიმართულებას ბგერებს შორის, გავიზიაროთ, რა თითები უნდა ვიხმაროთ, სადაც თითის აღმნიშვნელი ციფრი არ არის. მოვიფიქროთ და მივაწეროთ ჩვენ თვითონ.

7. დავუკვირდეთ, ხომ არ გვხვდება ტექსტში ჩვენთვის აქამდე უცნობი აღნიშვნები? გავარკვიოთ მათი მნიშვნელობა მასწავლებელთან ერთად, გადავწეროთ სანოტო რეველში და მივუწეროთ განმარტება.

მხოლოდ ამგვარი წინასწარი გაცნობის შემდეგ შეიძლება შეუდგეთ პიესის დაკვრას.

1. „პიონერი“

Musical score for exercise 1 in 4/4 time. The piece is titled "პიონერი" (Pioneers). It consists of two staves. The right hand starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The left hand starts with a quarter note G3, followed by quarter notes F3, E3, and D3. The piece concludes with a double bar line.

ყოველი მომღვწე პიესის შესწავლისას არ დაივიწყეთ ტექსტის წინასწარი გაცნობა.

2. „წვიმა“

(საბავშვო სიმღერა)

Musical score for exercise 2 in common time (C). The piece is titled "წვიმა" (Rain). It consists of two staves. The right hand starts with a quarter note G4, followed by quarter notes F4, E4, and D4. The left hand starts with a quarter note G3, followed by quarter notes F3, E3, and D3. The piece concludes with a double bar line.

3. „ნადვის ხე“

Musical score for exercise 3 in 4/4 time. The piece is titled "ნადვის ხე" (The Tree of the Hermit). It consists of two staves. The right hand starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The left hand starts with a quarter note G3, followed by quarter notes F3, E3, and D3. The piece concludes with a double bar line.

4. „მონადირე და კურდღელი“

Musical score for exercise 4, consisting of three systems of piano accompaniment. Each system has two staves. Fingerings are indicated by numbers 1-5. A 'V' symbol is placed at the end of the second system.

5. ლატვიური ხალხური სიმღერა

Musical score for exercise 5, consisting of two systems of piano accompaniment. Each system has two staves. Fingerings are indicated by numbers 1-5. A 'V' symbol is placed at the end of the first system.

სანოტო ტექსტის (non legat.) კითხვის პარალელურად ლებიც მოცემულია „სანოტო რველის“ V თავში. უდიდესი ყურადღება მიაქციეთ სავარჯიშოებს legato-ზე, რომ-

თავი VI

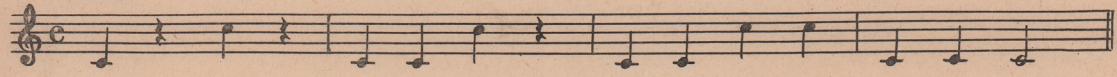
განმარტოთ სანოტო ანბანის შესწავლა

1. პაუზები
2. ალბერაციის ნიშანი — დიუზი, ზემოლი, გაპარი

სანოტო ანბანის შესწავლა არ განისაზღვრება მხოლოდ წერი მეტად რთულია და თუ მისი ზუსტად წაკითხვაც არ შეეძლება, შესრულება არ შეიძლება იქნეს სავსებით მართებული, მაღალმატვრული.

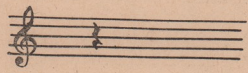
ბ. კრეჩენკო

1. „ნაბიჯები“

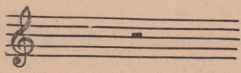

1. დაკვირვებით წაიკითხეთ ეს პიესა: ალბათ შენიშნეთ, ბის ნაცვლად მოცემულია ნიშანი ჰ ეს არის პაუზა, რომ პირველსავე ტაქტში მეორე და მეოთხე თვლაზე ბგერე-ნიშნავს შესვენებას ქლერადობაში.

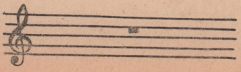
პაუზებს, ისევე როგორც ბგერებს. გააჩნიათ თავისი გრძლიობა:

მეოთხედი გრძლიობის პაუზა

ნახევარი გრძლიობის პაუზა

მთელი გრძლიობის პაუზა

ალბათ უკვე მიხვდით, რომ პიესაში „ნაბიჯები“ გვაქვს მე-
ოთხედი გრძლიობის პაუზა — ჯ. მას გულდასმით უნდა მო-
ვუსმინოთ ერთი მეოთხედი გრძლიობა, წინააღმდეგ შემთხვე-
ვაში დაირღვევა პიესაში ბგერათა დროითი შეთანხმება და მუ-
სიკალური აზრი დამახინჯდება.

ყურადღებით გაარჩიეთ და დაუკარიოთ მომდევნო პიესები
მოუსმინეთ პაუზებს, სიჩუმესაც მოსმენა ესაჭიროება
პაუზის შემდეგ აღებულმა ბგერებმა კეთილზმონად უნდა გა-
აგრძელოს მუსიკალური აზრი.

საქართველო
ბიზნესი

2. სიმღერ

მუს. დ. კაბალეცკისა

3. ჩეხური სიმღერა

4. ებოული

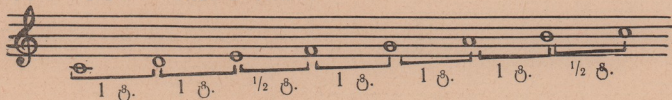
ე. გნესინა

ამის შემდეგ ჩვენ ხშირად შევხვდებით მუსიკალურ ნაწარმოებებს სახელწოდებით „ეტიუდი“, რაც ნიშნავს სავარჯიშოს რაიმე სიძნელის დასაძლევად. განსხვავებით ჩვეულებრივი სავარჯიშოსაგან, ეტიუდი ყოველთვის წარმოადგენს დასრულებულ მუსიკალურ აზრს და მოითხოვს მხატვრულად სრულყოფილ შესრულებას. ე. გნესინას ამ პატარა ეტიუდში მოცემულია შემდეგი საშემსრულებლო ამოცანა—სხვადასხვა გრძლიობის პაუზების მოსმენა.

II. აქამდე ჩვენ ვუკრავდით პიესებს, რომლებიც დაწერი-

ლია თეთრ კლავიშებზე; შავ კლავიშებს უკვე ვხმარობთ აწყობისა და ტრანსპონირებისას, მაგრამ მათი ჩაწერა და წაკითხვა ჯერ არ ვიცით.

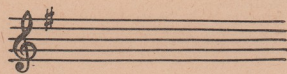
დასაწყისისათვის გავარკვიოთ, თუ როგორ, რა მანძილით არის დაცილებული ბგერები ერთმანეთს. ბგერები ერთმანეთს დაშორებულია ტონებითა და ნახევართონებით. ავიღოთ ბგერათა მიმდევრობა I ოქტავის „დო“-დან II ოქტავის „დო“-მდე და დავადგინოთ დაშორება ბგერებს შორის.

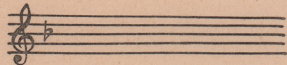
მანძილი გვერდით მდებარე თეთრ და შავ ბგერებს შორის განისაზღვრება 1/2 ტონით. ყოველი თეთრი ბგერა შეიძლება

ავამაღლოთ ან დავადაბლოთ 1/2 ტონით, რასაც ალტერაციაც ვწოდებთ.

ალტერაციის ნიშნებია:

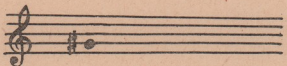
— დიეზი ამაღლებს ბგერას 1/2 ტონით

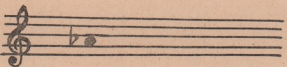
— ბემოლი ადაბლებს ბგერას 1/2 ტონით

ალტერაციის ნიშნები ნოტების მსგავსად დაიწერება (ნო-

ტის მარცხენა მხარეს): ხაზებზე, ხაზებს შორის და ა. შ.

— ავიღებთ I ოქტავის „სოლ“-ს მარჯვნივ მდებარე შავ ბგერას.

— ავიღებთ I ოქტავის „ლა“-ს მარცხნივ მდებარე შავ ბგერას.

(იხ. სავარჯიშო №№ 3, 4 „სან. რ.“-დან).

დიეზები და ბემოლები იწერება ნაწარმოების დასაწყისში, გასაღებთან, რაც იმას ნიშნავს, რომ ნაწარმოების შესრულება

ბის მანძილზე აღნიშნული ბგერა აიღება შესაბამისად დიეზით ან ბემოლით. ეს იქნება საგასაღებო ნიშნები.

5. ცეცხა

6. რუსული საბავშვო სიმღერა

გარე ტაქტი ანუ არასრული ტაქტი

ზოგი მუსიკალური ნაწარმოები იწყება არასრული ტაქტით, ანუ როგორც ამას უწოდებენ — გარე ტაქტით. ასეთ ვი-
ესებში ბოლო ტაქტიც არასრული არის ხოლმე და ის გარე
ტაქტთან ერთად შეადგენს ერთ ბოლიან ტაქტს. „რუსულ სა-

ბავშვო სიმფონიაში“ ტაქტით და ხმამაღლა დათვლით შესრუ-
ლეთ I და ბოლო ტაქტები შეჩერების გარეშე. მონახეთ გარე
ტაქტით დაწყებული სხვა პიესები თქვენს კრებულში.

(იხ. სავარჯიშო № 4. „სან. რე.“-დან).

7. „წვილით ბაღში“

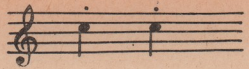
მუს. ა. ფილიპენკოსი

დივები და ბემოლები შეიძლება დაიწეროს ნაწარმოებში
უშუალოდ ნოტანაც; მაშინ მას ეწოდება შემხვედრი

ნიშანი და იგი ვრცელდება მხოლოდ ერთ მოცემულ
ტაქტზე.

8. „წერო და ბაყაყი“

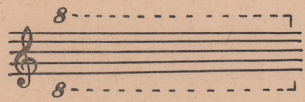
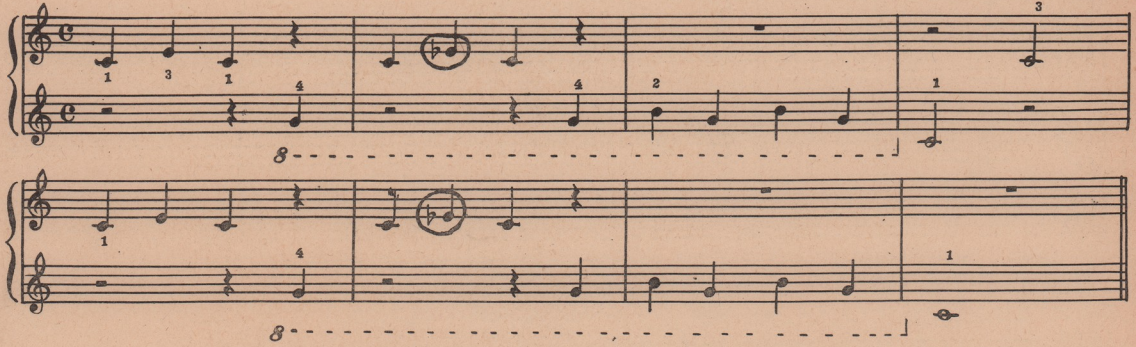
ა. კრახევი

ბგერის თავზე ან მის ქვეშ დასმული წერტილი მიგვითითებს, რომ ეს ბგერა უნდა დავუკრათ მოწყვეტით. ბგერის აღების ამ ხერხს ვუწოდებთ staccato-ს (სტაკატოს).

9. „ორი ბეკეა“

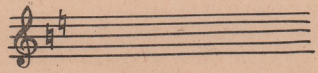
კ. ლონგუაშვილი-დრუშკევიჩი

ეს ნიშნები მიგვითითებს, რომ უნდა დავუკრათ:
 ↗ ოქტავით ზემოთ
 ↘ ოქტავით ქვემოთ

პიესაში „ორი ბეკეა“ მარცხენა ხელი (I ოქტავის ბგერა

„ლო“-ს გარდა) უკრავს ოქტავით ქვემოთ.
 .(იხ. სავარჯიშო № 6 „სან. რგ.“-დან).

ბეკარი, ეს ნიშანი მიგვითითებს დიეზისა და ბემოლის მოქმედების შეწყვეტაზე, აბათილებს, ვრცელდება მთელ ტაქტზე.

(იხ. სავარჯიშო № 7 „სან. რგ.“-დან).

> — ეს ნიშანი გვიჩვენებს, რომ მოცემული ბგერები უნდა შესრულდეს მახვილად, მკვეთრად, გამოყოფით.

თ ა 3 0 VII

დინამიური და აკოზიური ნიშნები

იმისათვის, რომ ჩვენი შესრულება მაღალმხატვრული იყოს და ესთეტიკური სიამოვნება მოჰგვაროს მსმენელს, საჭიროა დაეუკრათ ფაქიზად. შევეცადოთ სწორად გადმოვცეთ ნაწარმოების შინაარსი. მუსიკალური აზრების სწორად გაგებასა და გადმოცემაში გვეხმარება სპეციალური ტექსტობრივი აღნიშვნები, რომელთა ზუსტ წაკითხვასა და გადმოცემაზე დამოკიდებული ჩვენი შესრულების ხარისხი.

აკოზიური აღნიშვნები მიგვითითებს, თუ რა სისწრაფით, რა მოძრაობით, ანუ რა ტემპში სრულდება ნაწარმოები.

ტემპობრივი აღნიშვნები ძირითადად მოცემულია ხოლმე ნაწარმოების დასაწყისში, გასაღებისა და საგასაღებო ნიშნების თავზე, ზოგჯერ კი გვხვდება შიგ მუსიკალურ ტექსტშიც.

დინამიური აღნიშვნები მიგვითითებს ბგერის სიძლიერეზე, ელერადობის ხასიათზე, სად ჩუმაღ ვუკრავთ, სად — ხმაღალა, სად კი გამოკვეთით და ა. შ.

კარგად დაუეკირდით ქვემომოყვანილ პიესებში მოცემულ აღნიშვნებს და ზუსტად შეასრულეთ ისინი.

1. „შემოდგომა“

p — (piano) პიანო, მიგვითითებს, რომ უნდა დავეუკრათ ჩუმად.
 < — მიგვითითებს, რომ ბგერის სიძლიერე თანდათან მატულობს.

> — მიგვითითებს, რომ ბგერის სიძლიერე თანდათან კლებულობს.

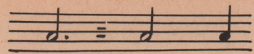
2. „პრელო პეპელაჟ“...

(ქართული ხალხური სიმღერა)

mf — (mezzo forte) მეცო ფორტე, მიგვითითებს, რომ უნდა

დავეუკრათ ღრმა, თამამი ბგერით, მაგრამ არა ძალიან ძლიერად.

— თუ ორი ერთნაირი ბგერა გადაბმულია ლიგით, ეს იმას ნიშნავს, რომ მეორე ბგერა არ უნდა დავეუკრათ, მას უნდა მოვეუსმინოთ, როგორც პირველის გაგრძელებას.

— მარჯვნივ გვერდით მიწერილი წერტილი უმატებს ბგერას მისი გრძლიობის ნახევარს.

3. „ბაჰია“

(რუსული ხალხური სიმღერა)

სანოტო ტექსტში ხშირად გვხვდება აღნიშვნები უცხო ენა-ზე. ერთ-ერთი მათგანია:

moderato — (მოდერატო) — ნიშნავს ზომიერი სისწრაფით.

Moderato

4. „გუგული“

სუსტ დროზე მოცემული ბგერა „ღო“ — ნახევრიანი უნდა დაუვკრათ გამოყოფით, რაზედაც მიგვითითებს მოკლე ლიგის დასაწყისი.

Allegretto

5. „თამაში“

allegretto — (ალეგრეტო) — მკვირცხლად, ცოცხლად, მზი-
არულად.

6. „ცრუენტელას სიმღერა“

ზივფრიდ ბორისი

ამ პიესაში ზოგან მარჯვენა და მარცხენა ხელები უკრავენ ერთდროულად, მიაქციეთ დიდი ყურადღება ელერადობის თა-

ნადროულობას, სიზუსტეს, უსმინეთ გულდასმით.

— ეს ნიშანი მიგვითითებს, რომ აღნიშნული ბეგრები უნდა შევასრულოთ ოდნავ გამოყოფით, ღრმად გამოყოფით, ღრმად გამოყოფით, ღრმად გამოყოფით — მახვილი.

mp — (mezzo piano) — მეცო პიანო — მიგვითითებს, რომ უნდა

დავუკრათ არც თუ ძალიან ჩუმად.

თავი VIII
მერვედები

გვეცნობთ ახალი გრძლიობის ბეგრებს, ესენია მერვედები. მერვედები უფრო სწრაფად ენაცვლება ერთმანეთს,

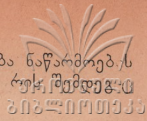
ვიღრე აქამდე შესწავლილი გრძლიობების ბეგრები.

მერვედები ჩაიწერება შემდეგნაირად:

ვიმღეოთ მელოდია ბეგრების გრძლიობათა აღმნიშვნელი

სიმბოლოებით: — ტა, ტა, — ტაა, ტააა, ტი-ტი, ტი-ტი:

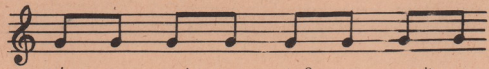
ტაააა ტაა ტაა ტა ტა ტა ტა ტი-ტი ტი-ტი ტი-ტი ტი-ტი

ვიმღეროთ ეს სავარჯიშო, შემდეგ კი შევასრულოთ ტაშით ხმამაღლა დათვლით, ყოველ თვლაზე აღება ორი მერყედი ბგერა. იმისათვის, რომ დავითვალოთ ზუსტად და მივარწიოთ მერყედების რიტმულად ზუსტ შესრულებას, მიღებულია თვლა დამხმარე მარცვლით — „და“.

ხმამაღლა დათვლის ეს ხერხი გვესაძირკობდა ნაწარმოებს მეტრორიტმული სტრუქტურის დასადგენად. რუს. შემდეგ მასზე უარი უნდა ვთქვათ.

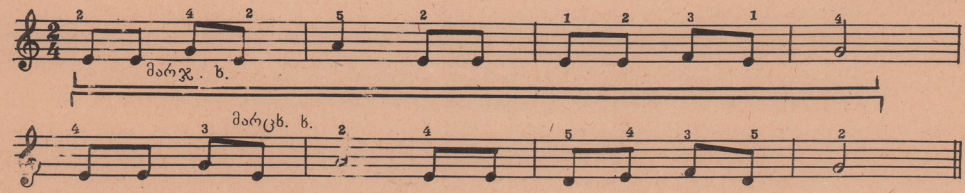
(იხ. სავარჯიშო № 1 „სან. რგ.“-დან).

ერთი და ორი და სამი და ოთხი და

1. საბავშვო სიმღერა

ტ. პოპატენკო

2. „მე პაწია მერცხალი ვარ“

დამუშ. ვ. ცაგარეიშვილის მიერ

3. რუსული საბავშვო სიმღერა „კურდღელი“

მომღევენი პიესაში ჩვენ შევხვდებით მერვედი გრძლიობის პაუნას, დაითვლება, როგორც მერვედი გრძლიობის ბგერა, მოუსწინეო მას სათანადო ხანს.

4. „ცუგრუმელა“

3. ვოლკოვი

ამ პიესაში პირველად კვლებით ერთ ხელში ორი ბგერის ერთდროულად აღების შემთხვევებს. თუ თქვენ გულდასმით

შეისწავლეთ VII თავში მოცემული სავარჯიშოები, ეს თქვენთვის არ იქნება ძნელი.

Andante

Andante — (ანდანტე) — მიგვიითეებს, რომ უნდა დავუკ- რათ ნელი ნაბიჯის მოძრაობით, მშვიდად.

6. გათელა

ზიგფრიდ ბორჯბი

crescendo — (კრეშენდო) მიგვიითეებს, რომ თანდათან ბგერა უნდა გავაძლიეროთ (<) f (forte) — ფორტე — მიგვიითეებს, რომ უნდა დავუკრათ ხმაძალდა.

7. „პოინერი პეტრე“ (ანსამბლი)

დ. კაბალეცკი

საქართველო
302 50 100 33

Handwritten musical score for "Poineri Petre" (Ansamble) by D. Kabaladze. The score is in 2/4 time and consists of four systems of staves. The first system includes a treble and bass staff with a piano (*mf*) dynamic. The second system includes a treble and bass staff with a piano (*mf*) dynamic. The third system includes a treble and bass staff with a forte (*f*) dynamic. The score features various musical notations such as notes, rests, and fingerings.

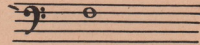
ბანის გასაღები

აქამდე ჩვენს მიერ შესწავლილი ყველა პიესა დაწერილი იყო — ვიოლინოს გასაღებში, ეხლა კი მასალა რთულდება, გვეპირდება ქვედა, დაბალი რეგისტრის ბგერებიც, მათი

ჩაწერა კი ხდება ბანის გასაღებში — ?., რომელიც აღნიშნავს მცირე ოქტავის ფა-ს:

მცირე ოქტავა

მცირე ოქტავა

მცირე ოქტავა

შევისწავლოთ აღნიშნული ბგერები, ისევე როგორც ვსწავლობდით ბგერებს — ვიოლინოს გასაღებში.

(იხ. სავარჯიშო № 2 „სან. რ.“-დან).

აღნიშნულ მასალასთან შეიძლება ვიხელმძღვანელოთ ს. სიგმეისტერის კრებულში.

(©. Сигмейстер «Детские пьесы для фортепиано» изд. «Музыка», М., 1970 г.)

ელი სიგმეისტერი თანამედროვე ამერიკელი კომპოზიტორია (დაიბადა 1909 წელს). მან, ბევრი შესანიშნავი კომპოზიტორის მსგავსად, პატარებს უძღვნა დაწყებითი სწავლებისათვის შესაფერისი სირთულის პიესების კრებული, საიდანაც მოგვეყავს ეს პიესა, მომდევნო თავებში გავაცნობთ ბევრ სხვა საინტერესო პიესასაც ამავე კრებულისაგან.

ბგერები, რომლებსაც ხაზები აქვს ზემოთ, იკვრება მარჯვენა ხელით,

ქვემოთ — მარცხენათი.

მარცხ. ხ. მარცხ. ხ. მარცხ. ხ.

1. ლატვიური ხიმღერა

2. პიესა „მელო“

ვანდა შველიძე

განვავრობთ ბანის გასაღებში ბგერების შესწავლა:

დო რე მი ფა სოლ ლა სი დო
მცირე ოქტავა

(იხ. სავარჯიშო № 2 „სან. რე“-დან.

3. რუსული სიმღერა

p
mf
p

ე. ჩერნიავესკაია

4. „საუბარი“

3 4 3
4 3 2 4 1 3
1 3 2 1
1 4

5. ებოუღო

ე. ჩერნოვსკაია

First system of musical notation for 'Eboulo'. It consists of a treble and bass staff. The treble staff has a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. The bass staff has a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. Fingering numbers 1 and 5 are indicated in the bass staff.

Second system of musical notation for 'Eboulo'. It consists of a treble and bass staff. The treble staff has a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. The bass staff has a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. Fingering numbers 2 and 5 are indicated in the treble staff.

Third system of musical notation for 'Eboulo'. It consists of a treble and bass staff. The treble staff has a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. The bass staff has a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. Fingering numbers 5, 1, 5, and 2 are indicated in the bass staff. The dynamic marking 'mp' is present in the treble staff.

Fourth system of musical notation for 'Eboulo'. It consists of a treble and bass staff. The treble staff has a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. The bass staff has a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the last note. Fingering numbers 4 and 2 are indicated in the treble staff. The dynamic marking 'f' is present in the bass staff.

კიდევ რამდენიმე ბგერა ?:-ში
 (იხ. სავარჯიშო № 3 „სან. რე.“-დან)

Fifth system of musical notation for 'Eboulo'. It consists of a single bass staff with a melodic line. The notes are G, A, B, C, D. The notes A, B, C, and D are circled. The note D is boxed. The dynamic marking 'f' is present in the bass staff.

დიდი ოქტავა

mf legato

თ ა ვ ი X

თანაჟღერადობა

ორი და მეტი ბგერის ერთდროულად დაკვრა

ორი და მეტი ბგერის ანუ თანაჟღერადობის ერთდროულად დაკვრისას დიდი ყურადღება უნდა მივაქციოთ ბგერათა ჟღერადობის ერთდროულობას, სიზუსტეს, სითანაბრეს.

(ყველა მომღვწე პიესების დაკვრისას აუცილებელია შესაბამისი საფარჯიშოების შესწავლა სანოტო რვეულის IX და X თავებიდან).

1. ეტიუდი

ე. გნესინა

mf

2. ებოღო

ო. გნესინა

Musical score for '2. ებოღო' by O. Gneshina. The piece is in 3/4 time. The right hand part features a melody with a 5-finger fingering and a repeat sign. The left hand part features a bass line with a 3-finger fingering and a 5-finger fingering.

3. პოლკა

დ. კაბალევსკი

Musical score for '3. პოლკა' by D. Kabalevsky. The piece is in common time. The first system has a melody in the right hand with a 4-finger fingering and a bass line in the left hand with a 5-finger fingering. The second system has a melody in the right hand with a 5-finger fingering and a bass line in the left hand with a 1-finger fingering. Dynamics include *mf* and *p*.

4. ეკოსეზი

ფ. შუბერტი

Musical score for '4. ეკოსეზი' by F. Schubert. The piece is in 2/4 time. The right hand part features a melody with a 2-finger fingering and a 3-finger fingering. The left hand part features a bass line with a 1-finger fingering and a 2-finger fingering. Dynamics include *mf*.

5. ტოკატინა

ო. ზერკოვიჩი

ამ თავში შევხვდით რამდენიმე საცეკვაო ხასიათის პიესას, პოლკა — ჩებუტი, ცეკვა, მკვირცხლი, ხალისიანი, სიცოცხლით სასუსე;

ეკოსები — სწრაფი ტემპის შოტლანდიური ცეკვა.

ტოკატინა არის პატარა ტოკატა სწრაფი ტემპის, მეტად მკვირცხლი, ზამბარისებური რიტმის მქონე ნაწარმოები. მის შემსრულებელს მოეთხოვება ბგერითი და რიტმული დიდი გამოკვეთილობა.

დამატებითი ხაზები

დამატებითი ხაზების შესახებ ჩვენ უკვე გვქონდა საუბარი II თავში. მაშინ ჩვენ შევისწავლეთ პირველი ოქტავის „ლო“, რომელიც იწერება ♩ -ში — I ქველა დამატებით ხაზზეა და

2-ში I ზედა დამატებით ხაზზე. აგრეთვე კიდევ რამდენიმე ბგერა დამატებით ხაზებზე. ახლა შეძლებისდაგვარად შევისწავლოთ დანარჩენი ბგერები დამატებით ხაზებზე ორივე განაღებში.

ზელა დამხ. ხაზები

II ოქტ. III ოქტ.

ლა სი დო რე მი ფა სოლ

ზელა დამხ. ხაზები

ლო-რე მი ფა

I ოქტ.

დიდი ოქტავა ქველა დამხმარე ხაზები

1. მხიარული თამაში

3. ვიტლინი

mp

mp

2. პატარა სიმღერა

თ. შავერვაშვილი

Musical score for '2. პატარა სიმღერა' (Little Song) by T. Shaverdza. The score is written for piano in G major and 2/4 time. It consists of three systems of two staves each. The first system starts with a *mf* dynamic and ends with a *p* dynamic. The second system starts with a *p* dynamic and ends with a *mf* dynamic. The third system starts with a *p* dynamic and ends with a *mf* dynamic. The music features simple melodic lines in the right hand and accompaniment in the left hand, with various articulations and phrasing marks.

3. სველიანი რამ

ნ. ვოლიკინა-ბაჩინსკია

Musical score for '3. სველიანი რამ' (Softly) by N. Volikina-Bachinskaya. The score is written for piano in G major and 2/4 time. It consists of two systems of two staves each. The first system starts with a *mp* dynamic and ends with a *p* dynamic. The second system starts with a *p* dynamic and ends with a *mf* dynamic. The music features simple melodic lines in the right hand and accompaniment in the left hand, with various articulations and phrasing marks.

First system of a piano score. The right hand plays a melody with eighth notes and quarter notes, while the left hand provides a bass line with quarter notes. A dynamic marking of *mf* is present in the middle of the system.

Second system of a piano score. The right hand continues the melody with eighth notes and quarter notes. A dynamic marking of *p* is present in the middle of the system.

Third system of a piano score. The right hand continues the melody with eighth notes and quarter notes. The system concludes with a double bar line.

4. აბა გამოცანი

თ. შავერვაშვილი

Fourth system of a piano score, marked with a 3/8 time signature. The right hand plays a melody with eighth notes and quarter notes. The left hand plays a bass line with eighth notes and quarter notes. Dynamic markings include *mf*, *non legato*, and *mp*.

Fifth system of a piano score. The right hand continues the melody with eighth notes and quarter notes. The left hand plays a bass line with eighth notes and quarter notes. Dynamic markings include *erasc.*, *poco a poco*, and *f rit.*

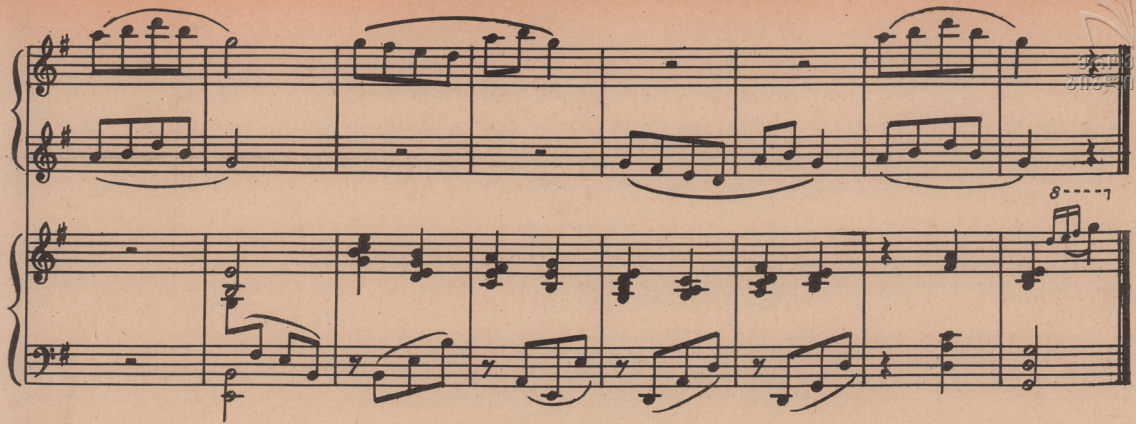

mf p

5. კობა

გ. ლომბაჩვი

p

8-----7

6. რაზედ ოცნებობენ ბავშვები

ა. ხაჩატურიანი

f *mf*

7. ორი ეტიუდი

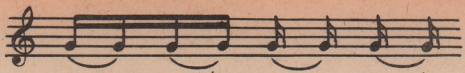

თავი XII

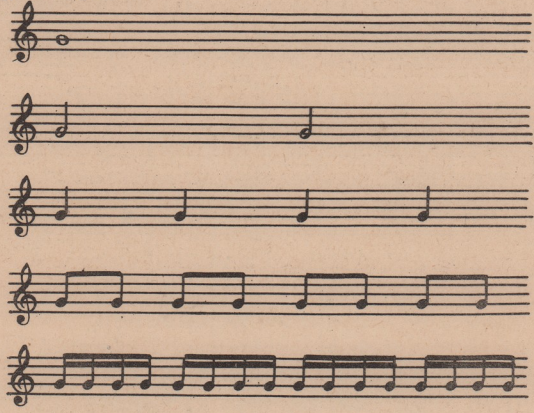
მეტიჟანრიანი ეტიუდები

შევისწავლოთ კიდევ ერთი, ახალი გრძლიობა — მე თ ე- რაა, ვიდრე მერვედი.
 ქ ს მ ე ტ ე დ ი. ეს კიდევ უფრო მოკლე გრძლიობის ბე- ვისწავლოთ სახუმარო სიმღერა (მასწავლებლის დახმარე-
 ბით):

„ნანანა“

დავითვალთ მეთექვსმეტელები ტი- რი ტი- რი ტი- ტი ტი- რი
ყოველ თვლანე აღება ოთხი მეთექვსმეტედი ბგერა
დავითვალთ ხმამალა და წავიციოთხოთ ტაშით:

1. პიესა

ქ. არმანი

First system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, and the lower staff contains a bass line with eighth notes. A dynamic marking *p* (piano) is present in the second measure of the upper staff. A watermark is visible in the top right corner.

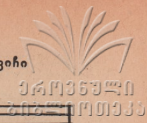
Second system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line with eighth notes and some slurs. A dynamic marking *f* (forte) is present in the second measure of the upper staff. The lower staff continues the bass line with eighth notes.

2. „მხიარული მეგობრები“

მ. გ. ტიურკი

Third system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff is in treble clef with a 2/4 time signature and contains a melodic line with eighth notes. A dynamic marking *mf* (mezzo-forte) is present in the first measure. The lower staff is in bass clef and contains a bass line with eighth notes.

Fourth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line with eighth notes and slurs. A dynamic marking *p* (piano) is present in the first measure, and a dynamic marking *f* (forte) is present in the third measure. The lower staff continues the bass line with eighth notes.

mf

4. ებუღი

ი. შერვაშიანი

mf

mp

f

5. აგულახტვირი

ლ. შოქარტი

f

04105940
2024110933

First system of musical notation. The right hand (treble clef) plays a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment with chords and single notes.

Second system of musical notation. The right hand continues the melodic line with slurs and accents. The left hand features a steady accompaniment. Dynamics include *p* (piano) and *mf* (mezzo-forte). A *rit.* (ritardando) marking is present at the end of the system.

Third system of musical notation. The right hand features a more active melodic line with slurs. The left hand accompaniment consists of chords. Dynamics include *mf* (mezzo-forte).

Fourth system of musical notation. The right hand has a melodic line with slurs and accents. The left hand accompaniment is chordal. Dynamics include *f* (forte).

Fifth system of musical notation. The right hand continues the melodic line. The left hand accompaniment is chordal. Dynamics include *p* (piano). The system concludes with a double bar line and a repeat sign.

The image shows a page of musical notation for piano, consisting of five systems of two staves each. The music is in 2/4 time with a key signature of two flats. Dynamics include *p*, *mf*, and *f*. The notation includes treble and bass clefs, notes, rests, and dynamic markings.

System 1: Treble clef, bass clef. Dynamics: *p*.
System 2: Treble clef, bass clef. Dynamics: *mf*.
System 3: Treble clef, bass clef. Dynamics: *f*, *mf*, *p*.
System 4: Treble clef, bass clef. Dynamics: *mf*.
System 5: Treble clef, bass clef. Dynamics: *mf*.

ვოლფგანგ ამადეი მოცარტი ცნობილი ავსტრიელი კომპოზიტორია, რომელმაც ძალიან ადრეული ასაკიდან, ბავშვობაშივე გამოავლინა დიდი სასწაულებრივი მუსიკალური ნიჭი, რომლის ვაფურჩქენასა და ზრდას დიდად შეუწყო ხელი კომპოზიტორის მამის, იმდროისათვის ცნობილი მუსიკოსის ლეოპოლდ მოცარტის ზრუნვამ და ზედამხედველობამ. ვოლფგანგ ამადეი მოცარტის ურიცხვ ბრწყინვალე ნაწარმოებებთან ერთად საბავშვო საფორტეპიანო ლიტერატურას შემორჩა ლეო-

პოლდ მოცარტის ზოგიერთი ადვილი პიესათაგანაც, რომლის ერთ-ერთ ნიმუშს წარმოადგენს „გულდასტირი“ (№ 5).

პოლკა ჩეხი ხალხის საყვარელი ხალხური ცეკვაა, რომელიც დიდი პოპულარობით სარგებლობს არა მხოლოდ ჩეხეთში. პოლკა, როგორც მხატვრული ნაწარმოები დამკვიდრდა ინსტრუმენტალურ ქანობიც.

«Юный пианист», I—II кл. ДМШ, сост. и ред.

Л. Ройзман и В. Натансон, стр. 49.

თაზი XIII

legato — (ლეგატო)

ყოველმა დამწყებმა პიანისტმა დიდი ყურადღება უნდა მიექციოს გადაბმით შესრულების ჩვევის გამოშუშვებას, გადაბმით შესრულებას ეწოდება legato. ჩვენ უკვე გვეჩნდა სავარჯიშოები გადაბმით შესრულებაზე, პიესებსაც ვუკრავთ, ვიცით, რომ ლიგით გაერთიანებული ბგერები ძირითადად

სრულდება legato. უნდა გვახსოვდეს, რომ legato ვულისხმობს ბგერათა სიძლიერის ურთიერთშეხამებას, ვინაიდან ერთი გარკვეული სიძლიერით დაკრული ბგერები არ ტოვებენ უწყვეტობის, გადაბმულობის შთაბეჭდილებას. მაგალითად, ავიღოთ მელოდია:

„მანა და წიწილები“

ტექსტი ქ. ვაფაშვილისა

მუს. ლ. რომბიაშვილისა

მანა და წიწილები

აქ ლიგით გაერთიანებული ბგერები სრულდება legato. მაგრამ ისინი გარდა ფიზიკური გადაბმულობისა, გაერთიანებულია ბგერების სიძლიერითაც — ვიწყებთ ჩუმად, შემდეგ უღერადობის სიძლიერე მატულობს ამ ფრაზაში ყველაზე მაღალი, გამომეტყველი ბგერისაკენ „სი“ და შემდეგ ისევ კლებულობს დამასრულებელ ბგერა „ფა“-სკენ. ყლერადობის ყველა ეს ძერები ფაქიზად უნდა შესრულდეს, რათა მივაღწიოთ უწყვეტობას გადაბმით შესრულებისას, legato-ს უკეთეს ხარისხს. ეს სამუშაო რთულია იმით, რომ არაკითარი სპეციალური დინამიკური აღნიშვნები ყოველ ფრაზაში არ შეიძლება, რომ გვეჩონდეს მოცემული, ამ მინაგან კანონზომიერებთა დადგენა გვიჩ-

დება თავად ჩვენ უშუალოდ დაკრისას, აქტიური მოსმენის შედეგად.

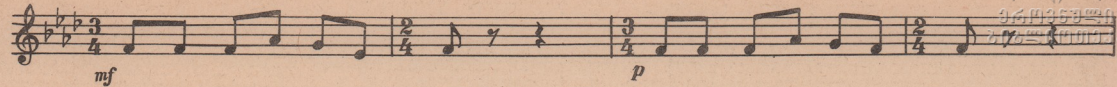
დაუკარით ქვემოთ მოცემული მელოდიური აგებულებები და მოუსმინეთ legato-ს. ყოველ წინადადებაში, მოტივში, ფრაზაში, გამოავლინეთ უფრო გამომეტყველი ბგერები, ე. წ. — „მწვერვალები“, რომლებსკენაც მიიწევეს, მიემართება ყველა დანარჩენი ბგერები და რომლის შემდეგაც ხდება ე. წ. ბგერითი „უკუქცევა“.

ყოველ მელოდიაში აღნიშნეთ მელოდიის მიმართულება, გამომეტყველი ბგერა, მისგან „უკუქცევა“.

(იხ. სავარჯიშო № 1 „სან. რვ.“-დან)

„ნანა, ჩემო დისო“

მუს. თ. შავერვაშვილი

Handwritten musical notation on a grand staff. The treble clef contains a melody with eighth and quarter notes. The bass clef contains a bass line with quarter notes and rests. A watermark in the top right corner reads "საქართველოს მუსიკის ცენტრი" (Georgian Music Center).

Handwritten musical notation on a grand staff. The treble clef features a melodic line with eighth notes and a half note. The bass clef has a bass line with quarter notes and rests.

„მობუცი სმოუცი“

ე. სიგმეისტერი

Handwritten musical notation on a grand staff. The treble clef has a melody with a slur over the first two measures. Dynamic markings include *m. s.* and *m. d.*. The bass clef has a bass line with quarter notes. There are asterisks and the Georgian word "შე" (she) under the bass line.

Handwritten musical notation on a grand staff. The treble clef has a melody with a slur over the first two measures. Dynamic markings include *m. s.* and *m. d.*. The bass clef has a bass line with quarter notes. There are asterisks and the Georgian word "შე" (she) under the bass line.

m. d.
 m. s.
 m. s.

* მ
 * მ
 *

m. d.
 m. s.
 m. d.

მ
 *
 მ---

Moderato

სიმღერა

ს. ჩიჩერინი

p

Moderato

მინიატურა

5. დაუბო

The image displays a musical score for a Russian song, consisting of four systems of piano accompaniment. Each system is written on a grand staff with a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The time signature is common time (C). The first system includes a dynamic marking of *mf*. The second system includes a dynamic marking of *p*. The score features various rhythmic values, including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and ties. The piece concludes with a double bar line and repeat dots at the end of the fourth system.

Andante

The musical score is written for piano in 3/4 time, marked Andante. It consists of four systems of music, each with a treble and bass clef staff. The piece features dynamic markings of piano (p) and forte (f), and includes various musical notations such as slurs, accents, and asterisks. The first system starts with a piano (p) marking and a forte (f) marking. The second system has a forte (f) marking, a piano (p) marking, and a forte (f) marking. The third system has a piano (p) marking. The fourth system has a forte (f) marking and a piano (p) marking. The score is written in a style typical of Soviet-era musical publications.

მუსიკალური წინადადება, ფრაზა

მუსიკალური ნაწარმოების ფორმა, არტიკულაცია, შტრიხები

ყოველი მუსიკალური ნაწარმოები შედგება პატარა ნაწილებისაგან.

თქვენ უკვე იცით, რომ ყოველ დასრულებულ მუსიკალურ აზრს წინადადება ეწოდება, წინადადება კი შედგება ფრაზებისაგან, ხოლო ფრაზა კი თავისთავად შეიძლება დაიყოს მოტივებად. ჩვენ თუ არ შევეცდებით მოვნახოთ და გავიზროთ ნაწარმოების შესწავლისას მისი ამგვარი დაყოფა, ჩვენი შესრულება უაზრო, გაუგებარი იქნება, ისევე როგორც გაუგებარია და სასაცილო იმ ადამიანის საუბარი, რომელიც სხაპასხუპით ანდა პირიქით, ზღაზნით ლაპარაკისას არ იცავს არც წერტილს, არც მძიმეს.

ამ თავში მოცემული პიესები იმ მასალაზეა აგებული. რომელიც თქვენ ძირითადად უკვე გავლილი და ათვისებული გაქვთ (შემხვედრი ახალი აღნიშვნები კი ამოწერეთ სანოტო რეველში, იქ სადაც მითითებულია „ახალი ტექსტობრივი აღნიშვნები“ და მიუწერეთ განმარტება მასწავლებლის და თქვენი პატარა ლექსიკონის დახმარებით, შეისწავლეთ და დაიმახსოვრეთ). ახლა მოგეთხოვებათ ყოველი პიესის დაყოფა მოტივებად, ფრაზებად, წინადადებად; ამისათვის დაუკაროთ პიესა, მოისმინეთ გულდასმით, მოიფიქრეთ და ფანქრით ტექსტშივე ფაქობად გააკეთეთ შესაბამისი აღნიშვნები, ისე როგორც ეს ნაჩვენებია ქვემოთმოყვანილ ნიმუშში.

აგებულებათა დაბოლოებებს აღვნიშნავთ: მოტივი —

ფრაზა —

წინადადება —

დასასრული —

მოდრავალ

1. ეტიუდი

ე. გენსინა

First system of piano accompaniment, consisting of four staves. The first two staves are in treble clef, and the last two are in bass clef. Dynamics include 'f' and 'p'.

Moderato

2. „საქანელა“

3. ცაგარეიშვილი

Second system of piano accompaniment, consisting of two staves in 3/4 time. The first staff is in treble clef and the second in bass clef. Dynamics include 'p'. There are handwritten annotations 'მე' and '*' at the bottom.

Handwritten musical score, first system. Treble and bass clefs. Includes notes, rests, and dynamic markings like *mf* and *p*. A watermark logo is visible in the top right corner.

Handwritten musical score, second system. Treble and bass clefs. Includes notes, rests, and dynamic markings like *mf* and *p*. A watermark logo is visible in the top right corner.

Handwritten musical score, third system. Treble and bass clefs. Includes notes, rests, and dynamic markings like *mf* and *p*. A watermark logo is visible in the top right corner.

მ. ჩიგოლონი
(ძველებური სივრცე)

პ. პატიანი

Handwritten musical score, fourth system. Treble and bass clefs. Includes notes, rests, and dynamic markings like *f*. A watermark logo is visible in the top right corner.

Handwritten musical score, fifth system. Treble and bass clefs. Includes notes, rests, and dynamic markings like *f*. A watermark logo is visible in the top right corner.

Musical score system 1, first system. Treble clef (right hand) and bass clef (left hand). Dynamics: *p* (piano) in the first measure, *mf* (mezzo-forte) in the second measure. Time signature: 2/4. The system contains four measures.

Musical score system 2, second system. Treble clef (right hand) and bass clef (left hand). Dynamics: *f* (forte) in the first measure. Time signature: 2/4. The system contains four measures.

Musical score system 3, third system. Treble clef (right hand) and bass clef (left hand). Time signature: 2/4. The system contains four measures.

Moderato

4. შენეობი

ლ. შოტაბიძე

Musical score system 4, fourth system. Treble clef (right hand) and bass clef (left hand). Dynamics: *mf* (mezzo-forte) in the first measure, *f* (forte) in the fourth measure. Time signature: 3/4. The system contains four measures.

Musical score system 5, fifth system. Treble clef (right hand) and bass clef (left hand). Time signature: 3/4. The system contains four measures.

(იხ. სავარჯიშო № 1 „სან. რე.“-დან)

ნაწარმოებში ბგერების აზრობრივად სწორად დაჯგუფებაში, შესრულებისას სწორი „სუნთქვის“ აღებაში გვეხმარება სპეციალური აღნიშვნები, რომელთაც ეწოდება არტიკულაციური ანუ სწორი გამოთქმის ნიშნები, ესენია სხვადასხვა მნიშვნელობის ლიგები, მახვილები, შტრიხები. ამგვარი ნიშნები ბევრია საფორტეპიანო ლიტერატურაში, მათ შორის რთულიც, ზოგიერთ მათგანს გავეცნობით ამ თავში.

ლიგას სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს, ის შეიძლება აღნიშნავდეს: ვალდებით შესრულებას, მუსიკალური მოტივების, წინადადებების, ფრაზების დასაწყისსა და ბოლოს, ასეთი ლიგებია: დამაჯგუფებელი, ფრაზირების; და ბოლოს არსებობს ლიგა — შტრიხი, რომელიც აერთიანებს ორ ბგერას და მიგვიითხებს, რომ პირველი სრულდება დაბეჩენით, ხოლო მეორეზე კი ხელი რბილად უნდა მოეხსნათ.

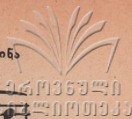
შე-სწავლეთ ქვემოთმოყვანილი პიესები, ყოველ მათგანში დაადგინეთ ლიგის მნიშვნელობა და წერილობით შეიტანეთ სანოტო რვეულში.

(იხ. სავარჯიშო №№ 1, 2 „სან. რე.“-დან)

Moderato

5. პატარა სიმღერა

ბ. ჩიხრიძე

p

Andante

6. „მზე შინა და მზე გარეთა“

3. კურტილი

Musical score for 'The Sun Inside and the Sun Outside' (6. „მზე შინა და მზე გარეთა“). The score is in 6/8 time and consists of three systems of piano accompaniment. The first system starts with a piano (*p*) dynamic. The second system includes a first ending (*1.*) and a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The third system includes a second ending (*2.*) and a forte (*f*) dynamic. The score is written for piano with treble and bass staves.

ამ პიესაში დასვით ვრცელი ფრაზირების ლიგები, რომლებიც აღნიშნავენ დასრულებულ წინადადებებს, გააერთიანებენ

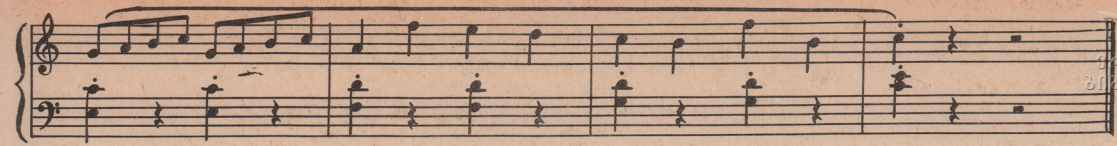
მოცემულ მოკლე დამაჯგუფებელ ლიგებს.

ზომიერად

7. ებოული

დ. შიტი

Musical score for 'Eboli' (7. ებოული). The score is in 4/4 time and consists of a single system of piano accompaniment. It starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The score is written for piano with treble and bass staves.

First system of musical notation, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody in the treble clef consists of eighth and quarter notes, while the bass clef provides a harmonic accompaniment with chords and single notes.

ნ. ეტიუდი

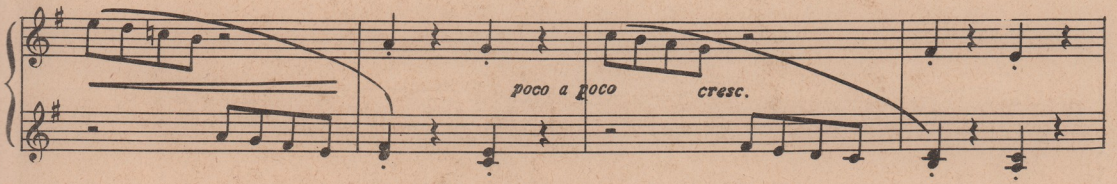
დ. შიტი

Second system of musical notation, continuing the piece. It features a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody in the treble clef includes a long, sweeping slur over several measures, while the bass clef accompaniment features a prominent, sustained note in the second measure.

Third system of musical notation, continuing the piece. It features a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody in the treble clef continues with a long, sweeping slur, while the bass clef accompaniment features a series of chords and single notes.

Fourth system of musical notation, continuing the piece. It features a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody in the treble clef continues with a long, sweeping slur, while the bass clef accompaniment features a series of chords and single notes. The text *poco a poco cresc.* is written below the bass clef.

ამ პიესებში გვხვდება გამოთქმის ნიშნები:

გაიხსენეთ ეს აღნიშვნები თქვენი პატარა მუსიკალური
ლექსიკონის და სანოტო რეგულის დახმარებით.

9. თემა ვარიაციებისათვის

მუს. ვ. ა. მოცარტისა

First system of musical notation. It consists of two grand staves. The upper grand staff has two treble clefs: the first is labeled 'I' and the second is labeled 'f'. The lower grand staff has two clefs: the first is labeled 'II' and the second is labeled 'mf'. The music features various note values, rests, and dynamic markings.

Second system of musical notation. It consists of two grand staves. The upper grand staff has two treble clefs: the first is labeled 'I' and the second is labeled 'mf'. The lower grand staff has two clefs: the first is labeled 'II' and the second is labeled 'mp'. The music continues with similar notation and dynamics.

ეს პიესა სპეციალურად შემოგთავაზებთ იმისათვის, რომ რაც წარმოადგენს მელიოდის მღერადად შესრულების განსაკუთრებულ მანერას.

გაგაცნოთ აღნიშვნა portamento — (პორტამენტო),

10. „ანუშკა“

ჩეხური ხალხური სიმღერა

Handwritten musical score, first system. Treble and bass clefs, key signature of two sharps (F# and C#). The melody is in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef.

Handwritten musical score, second system. Treble and bass clefs, key signature of two sharps. The melody continues in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef.

მიაქციეთ ყურადღება შტრიხს რომელიც მიგვიით-
 თებს, რომ მეორე ბგერა უნდა ავიღოთ უფრო ჩუმად და მოკ-
 ლედ, და არა მოწყვეტით.

Allegretto

11. ზერმანული ცეკვა

ლ. ბეთხოვენი

Handwritten musical score, third system. Treble and bass clefs, 3/4 time signature, key signature of one sharp (F#). The melody is in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The dynamic marking *mf* is present.

Handwritten musical score, fourth system. Treble and bass clefs, 3/4 time signature, key signature of one sharp. The melody continues in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef.

Handwritten musical score for the first system. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The music begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The first measure has a piano (*p*) dynamic. The second measure has a mezzo-piano (*mp*) dynamic. The system concludes with a double bar line and repeat dots.

Handwritten musical score for the second system. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The music continues from the first system. The system concludes with a double bar line and repeat dots.

12. „მგებო და კურღლეო“

ს. სტეჟინა

Handwritten musical score for the third system. The top staff is in bass clef and the bottom staff is in treble clef. The time signature is 4/4. The music begins with a forte (*f*) dynamic. The system concludes with a double bar line and repeat dots.

Handwritten musical score for the fourth system. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The music continues from the third system. The system concludes with a double bar line and repeat dots.

(იხ. საეარჯიშო №№ 3, 4, 5, „სან. რე“..-დან)

თავი XV

პიესები პოლიფონიის ელემენტებით

ჩვენ აქამდე უმეტესად ვასრულებდით ან მხოლოდ მელიოდის, ანდა მელიოდისა და თანხლებას. მუსიკაში ხშირად ვხვდებით აგებულებებს, მთელ ნაწარმოებებსაც, სადაც ორი და მეტი დამოუკიდებელი ხმა ერთდროულად მღერის. მათი შესრულება მოითხოვს სმენის, გონების, ყურადღების დაძაბვას, კარგად უნდა მოეუსმინოთ თითოეული დამოუკიდებელი ხმის განვითარებას, გამოვავლინოთ მათში მსგავსებანი და განსხვავებანი.

რამდენიმე დამოუკიდებელი ხმის ერთდროულ განვითარებას პოლიფონია ეწოდება (იხ. მუსიკალურ ლექსიკონში).

გვაჩრით შემდეგი პოლიფონიური ნაწარმოებები, დაეადგინოთ მათში პოლიფონიური დამწერლობის სახეობა.

1. რუსული ხიმღრა

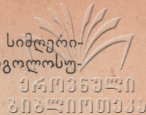

mf

p

ამ პატარა პიესაში გვაქვს ორი ხმა: I-ს ასრულებს მარჯვენა ხელი, II-ს მარცხენა ხელი, ამასთან I ხმა წამყვანია. ასეთი სახის პოლიფონიურ დამწერლობას „პოლიფონია“

ეწოდება, იგი დამახასიათებელია რუსული ხალხური სიმღერისათვის. (იხ. პატარა მუსიკალური ლექსიკონი — პოდგოლოსური პოლიფონია).

2. პიესა

დ. ლევიღვა

აქაც გვაქვს ორი ხმა, მაგრამ ეს ხმები სრულიად განსხვავებული, კონტრასტულია, ერთმანეთის მიმართ. ამგვარ პოლიფონიურ დამწერლობას კონტრასტული ეწოდება.

3. უკრაინული ხალხური სიმღერა
(კანონი)

The musical score is written for piano in G major and 3/4 time. It consists of four systems of music. The first system starts with a piano (*p*) dynamic. The second system includes a repeat sign. The third system includes a mezzo-forte (*mf*) dynamic and a fermata (*R*). The fourth system includes first and second endings (1. and 2.).

ამ პიესაშიც ორი ხმაა, მაგრამ მათ შორის დამოკიდებულება უკვე სხვაგვარია, II ხმა მცირე დავიანებით იმეორებს პირველი ხმის მუსიკალურ მასალას, მისდევს მას. ასეთი სახის პოლიფონიურ დამჭერლობას იმიტაცია ეწოდება (იხ. პატარა მუსიკალური ლექსიკონი).

მომდევნო პიესებში შეეცადეთ თქვენ თვითონ დაადგინოთ, რამდენი დამოუკიდებელი ხმა მღერის, რა დამოკიდებულება-შია ეს ხმები ერთმანეთთან.

პოლიფონიურ ნაწარმოებზე მუშაობისას უნდა გვახსოვდეს:

კარგად დავისწავლოთ ცალ-ცალკე თითოეული ხმა და მხოლოდ ამის შემდეგ შევადროთ ნაწარმოები ორი ხელით. ზუსტად შევასრულოთ ერთად დაკვრისას თითოეული ხმა. მოცემული ნიშნები: არტიკულაციური, დინამიური, -განაწილანსწორად ერთ ხმაში გვაქვს legato, მეორეში კი staccato ან non legato, ერთი აკეთებს <, მეორე კი პირიქით — >. ყოველივე ამას ზუსტად თუ არ შევასრულებთ, ნაწარმოები აზრობრივად დამახინჯდება.

4. „რაო, ბუღბუღო“
(რუსული ხალხური სიმღერა)

The musical score is written for two staves in 3/4 time. The first staff begins with a piano (*p*) dynamic marking. The music consists of rhythmic patterns with slurs and accents, characteristic of a folk song. The second staff provides a harmonic accompaniment with similar rhythmic motifs. The score is presented in a clear, legible format with standard musical notation.

ამ პიესაში ვხვდებით ახალ გრძლიობას
ოცდამეთორმეტელი, რომელიც მეთექვსმეტედზე მოკლეა.
ყოველ თვლაზე აიღება რვა ბგერა

(იხ. სავარჯიშო № 1 „სან. რე“-დან).

Adagio

5. „იავ-ნანა“
(ხალხური)

დამუშ. ვ. ცაგარეიშვილის მიერ

Handwritten musical notation for the first system, consisting of two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The music includes various note values, rests, and phrasing slurs.

საქართველოს
მუსიკის ინსტიტუტი

ნელა, ოცნებით

6. „თავეში დავყვეთ მღინარე მისისიბოს“

ე. სიგმესტერი

Handwritten musical notation for the second system, consisting of two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4. A piano (*p*) dynamic marking is present in the first measure of the top staff.

Handwritten musical notation for the third system, consisting of two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The notation continues with various notes and rests.

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature. The music begins with a piano (*p*) dynamic marking. The melody in the upper staff features a series of eighth and quarter notes, while the bass line provides a steady accompaniment of quarter notes.

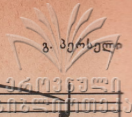
The second system continues the musical piece. The upper staff maintains the melodic line with various note values and rests. The lower staff continues the accompaniment, showing some chordal textures in the bass.

The third system shows further development of the melody and accompaniment. The upper staff includes some sixteenth-note passages. The lower staff features more complex harmonic support with some double lines indicating sustained notes.

The fourth system concludes the piece. It features a crescendo leading to a forte (*f*) dynamic, followed by a decrescendo to a piano (*p*) dynamic. The system ends with a double bar line and repeat dots. The lower staff has a *p* marking at the end.

74735740
საქართველო

p

p

mf

10. ბურე
(ძველებური ფრანგული ცეკვა, სწრაფი, მოძრავი)

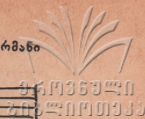
ი. სენ-ლიუცი

The musical score is written for piano in G major and 2/4 time. It consists of five systems of two staves each. The first system begins with a piano (*p*) dynamic. The second system includes a repeat sign and a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The third system features a forte (*f*) dynamic. The fourth system returns to piano (*p*). The piece concludes with a double bar line at the end of the fifth system.

moderato

The musical score is written for piano in a 3/4 time signature with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of four systems of two staves each (treble and bass clef). The first system begins with a *mf* dynamic. The second system features a *p* dynamic in the first measure, followed by a *mp* dynamic. The third system starts with a *f* dynamic. The fourth system concludes with a *rit.* (ritardando) marking. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and repeat signs.

f

p *f* *p*

musical notation system 1

marcato **f**

musical notation system 2

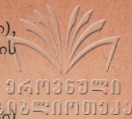
musical notation system 3

musical notation system 4

ritard.

ეს პიესა წარმოადგენს იმიტაციური პოლიფონიის (კანონ-
თან შედარებით) უფრო რთულ ფორმას—(კიდევ უფრო რთუ-
ლია მომდევნო საფეხური—ფუგა). ფუგეტაში და

ფუგაში გვაქვს თემა (ამ პიესაში — პირველი 4 ტაქტი),
რომლის დამუშავებას ახდენს ავტორი მთელი ნაწარმოების
მანძილზე.

(იხ. პატარა მუსიკალური ლექსიკონი).

თავი XVI

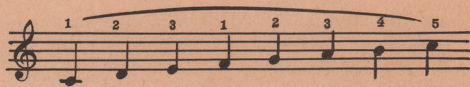
გამეზი, არაქაიო, პატორღები

გამა ეწოდება ბგერათა რიგს.

წინა თავებში ჩვენ შევესწავლეთ მოსამზადებელი სავარ-
ჯიშოები გამეზისათვის, ესენი იყო: ხუთითიანი მიმდევრობე-
ბი legato, პირველი თითის ქვეშდება, ახლა კი ვისწავლოთ გა-
მის დაკვრა.

გამეზის კარგად შესწავლა და სრულყოფილად დაკვრა
წარმოადგენს მნიშვნელოვან ამოცანას ყოველი პიანისტისათ-
ვის, ანვითარებს საშემსრულებლო ტექნიკას, მუსიკალურ სმე-
ნას, ამასთან ტონალობათა მტკიცედ ცოდნა გვეხმარება ნაწარ-
მოების ტონალური ელფერის, მისი ხსიათის უკეთ გაგებასა
და გადმოცემაში.

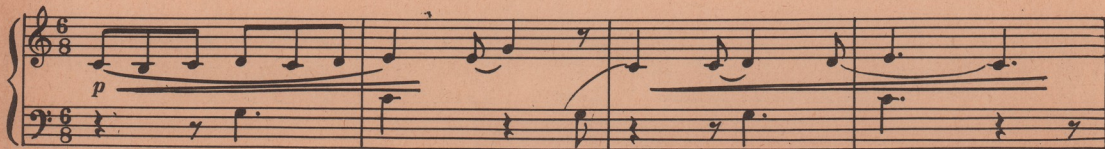
აევაგოთ გამა ბგერა „დო“-დან, ეს იქნება გამა „დო“-მაც:

როგორც ხედავთ და ისმენთ, ეს არის უნიშნო ტონალობა.
მომდევნო პიესა დაწერილია დო მაჟორში, ე. ი. ამ პიესის ტო-
ნალობაა დო მაჟორი:

1. ხტუნვა-ხტუნვით

ე. სიგმაისტერი

Musical score for piano, first system. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The music is in a major key with a key signature of one sharp (F#). The first staff begins with a piano (*p*) dynamic marking. The second staff begins with a forte (*f*) dynamic marking. The piece concludes with a fermata over the final notes.

ახლა ავავოთ გამა ბგერა „სოლ“-დან, დაუკრათ:

A single musical staff in treble clef showing a melodic line. The notes are G4, A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, all connected by a slur. The key signature is one sharp (F#).

იგრძენით, რომ გამის დაბოლოება არ ედერს „ლო“ მეორის მსგავსად, მოენახოთ, „არაზუსტი“ ბგერა და „გავასწოროთ“, ეს იქნება ფა # :

A single musical staff in treble clef showing a melodic line with fingerings: 1, 2, 3, 1, 2, 3, 4, 5. The notes are G4, A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5. The note F#5 is circled in a square box. The key signature is one sharp (F#).

ამგვარად, სოლ მეორში გვაქვს ერთი ნიშანი — ფა#, ეს იქნება ერთნიშნისიანი დიეზისიანი გამა.

მომდევნო პიესა დაწერილია ტონალობა სოლ მეორში.

2. ეტიუდი

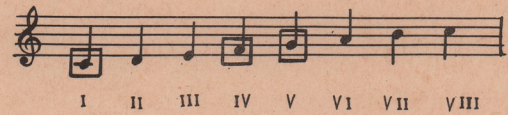
ე. ჩერნიავესკაია

Musical score for piano, second system. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The music is in a major key with a key signature of one sharp (F#) and a 6/8 time signature. The first staff begins with a forte (*f*) dynamic marking. The piece concludes with a fermata over the final notes.

ასევე შეიძლება ავაწყოთ მაჟორული გამა ნებისმიერი ბგერიდან, რასაც ჩვენ თანდათან გავაკეთებთ. ჯერ კი შეასრულეთ სავარჯიშოები სანატო რვეულიდან.

ყოველ გამაში, ე. ი. ყოველ ტონალობაში გვაქვს მთავარი საფეხურები: ესენია: I, IV და V საფეხურები (დაუკარით და იმღერეთ):

ავაგოთ სამხმოვანებები ამ ბგერებზე:

იმისათვის, რომ უკეთ შეიგრძნოთ კილო-ტონალური ხასიათი, გამის შესრულებისას დაუკარით აგრეთვე სამხმოვანებები მთავარ საფეხურზე და იგივე სამხმოვანებები ტენილად არბეჯიოს სახით.

დადგინეთ მომდევნო პიესებში ტონალობა და მონახეთ
მთავარი საფეხურები; მოუსმინეთ მათ შესრულებისას:

თამამაძე

ეტიუდი

ე. გენსინა

აუჩქარებლად

ანდანტე

ი. პაიღანი

მოდრავილი

პოლკა

დ. კახალავსკი

გამები, არპეჯიოები, აკორდები გვხვდება მუსიკალურ ნაწარმოებში, დაუკვირდით მომდევნო პიესებს, მონახეთ მათში

გამები, არპეჯიოები და აკორდები, შეასრულეთ სათანადოდ; არ დაგვიწყდეთ პიესის ძირითადი ტონალობის გამოცნობა:

იტალი

კ. კოუნერი

First system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The melody is written in the bass clef, and the accompaniment is in the treble clef. A fermata is placed over the first measure of the melody.

პაპუღო

კ. ჩიკინაძე

Second system of musical notation, including dynamic markings such as *mf* and *p*. The melody continues in the bass clef, and the accompaniment is in the treble clef.

Third system of musical notation, continuing the melodic and accompaniment lines.

Fourth system of musical notation, concluding the piece with a fermata. The melody is in the bass clef, and the accompaniment is in the treble clef.

mf

ებოუღი

ა. გრეჩანინოვი

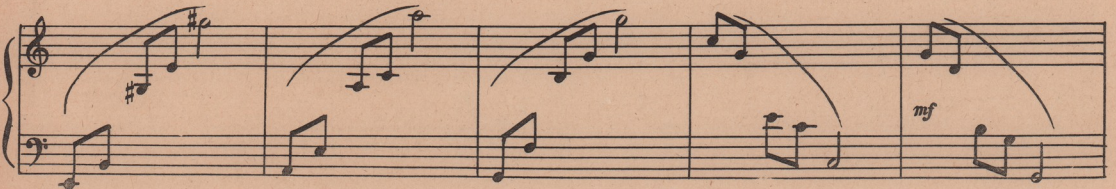
First system of musical notation, featuring a treble and bass clef with chords and melodic lines. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

მბოზლი

ფ. ლევანი

Second system of musical notation, featuring a treble and bass clef with melodic lines and slurs. The key signature is C major.

Third system of musical notation, featuring a treble and bass clef with melodic lines and slurs. The key signature is C major. A dynamic marking of *mf* is present.

Fourth system of musical notation, featuring a treble and bass clef with melodic lines and slurs. The key signature is C major.

First system of musical notation, consisting of two staves (treble and bass clef). The music features a melodic line in the treble clef with a slur over four notes and a bass line in the bass clef with a slur over four notes. A dynamic marking 'f' is present in the second measure of the bass line.

Second system of musical notation, consisting of two staves. The treble clef staff has a slur over four notes. The bass clef staff has a slur over four notes, with a dynamic marking 'f' in the second measure.

Third system of musical notation, consisting of two staves. The treble clef staff has a slur over four notes. The bass clef staff has a slur over four notes, with a dynamic marking 'f' in the second measure.

Fourth system of musical notation, consisting of two staves. The treble clef staff has a slur over four notes. The bass clef staff has a slur over four notes, with a dynamic marking 'f' in the second measure.

pp

მბოლო

დ. შიბე

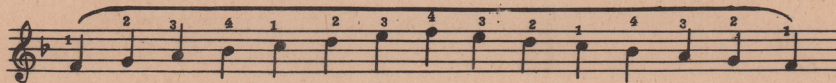
$\frac{6}{8}$
p

გარდა დიეზიანი მაჟორული გამებისა გვაქვს კიდევ ბემო-ლიანი მაჟორული გამებიც.

ვისწავლოთ ერთბეგოლიანი — (სი ბ) — მაჟორული გა-მა — თა მაჟორი.

ვისწავლოთ ბიესა, რომელიც დაწერილია თა მაჟორში:

„მარში“ ი. ბერკოვიჩი

И. Беркович «Школа игры на фортепиано», стр. 52)

თავი XVII

მასალა მიღებული ცოდნის გასამტკიცებლად

ამ თავში მოცემული ნაწარმოებები ძირითადად აგებულია იმ მასალაზე, რომელიც თქვენ უკვე შეისწავლეთ. იმისათვის, რომ განამტკიცოთ მიღებული ცოდნა და ჩვევები და აგრეთვე იმისათვის, რომ ყოველმა განვლილმა ნაწარმოებმა ღრმა კვალი დატოვოს თქვენს მუსიკალურ აღზრდა-სწავლებაში, სასურველია ყოველი შესწავლილი ნაწარმოების ირგვლივ გას-

ცეთ პასუხი შეკითხვებზე, რომელიც დასმულია სპეციალურად შედგენილ ანკეტებში. ამ ანკეტებს მონახავთ სანოტო რეველში (იხ. საეარჯიშო „სან. რე“-ის XVII თავი).

თქვენთვის უცნობი აღნიშვნები შეიტანეთ სანოტო რეველში და განმარტეთ მასწავლებლის დახმარებით.

1. ლ. მოცარტი გულასტვირი გვ. 11
- Л. Повжитков — «Нач. школа обуч. на форт-но».
2. ი. ხ. ბახი მენუეტი გვ. 120
- Л. Повжитков — «Нач. школа обуч. на форт-но».
3. ჰაიდნი მენუეტი გვ. 127
- «Школа игры на форт-но» — ред. А. Николаев.
4. ჟ. არმანი ფუგეტა გვ. 71
- «Музыкальный альбом» — I—II кл. вып. I.
5. სკარლათი არია სონატიდან გვ. 57
- «Музыкальный альбом» — I—II кл. вып. I.
6. შუმანი მარტი
7. ჩაიკოვსკი ძველი ფრანგული სიმღერა
8. გლინკა პოლკა გვ. 127
- Л. Повжитков — «Нач. школа обуч. на форт-но».
9. ს. რაზორენოვი ორი მამალი გვ. 126
- «Школа игры на форт-но» ред. А. Николаев.
10. გრეჩანინოვი ვალსი გვ. 111
- «Хрестоматия пед. -ого репертуара» вып. I.
11. ნ. მამისაშვილი გულასტვირი
- «ქართული მუსიკა ბავშვებს» სმს-ს 1—4 კლ.-თვის. შემდგ. ნ. კენ-კიაშვილი
12. ლიაპუნოვი პიესა გვ. 106
- «Хрестоматия пед. -ого репертуара» вып. I.
13. შ. დავითაშვილი პიესა
- «ქართული მუსიკა ბავშვებს» სმს-ს 1—4 კლ.-თვის. შემდგ. ნ. კენ-კიაშვილი
14. ვ. ცაგარეიშვილი «კოლალა»
- «ქართული მუსიკა ბავშვებს» სმს-ს 1—4 კლ.-თვის. შემდგ. ნ. კენ-კიაშვილი
15. ბარტოკი პიესა გვ. 13
- «Пьесы совр. композ-ов для нач-их пианистов» I—II кл. ДМШ.
16. შოსტაკოვიჩი მარზი გვ. 17.
- «Пьесы совр. композ-ов для нач-их пианистов» I—II кл. ДМШ.
17. ნ. ლევი «გაბმული» (სიმღერა) გვ. 18
- «Пьесы Ленинградских композиторов» — млад. кл. ДМШ.
18. გარუნევი მამალი გვ. 25
- «Пьесы Ленинградских композиторов» — млад. кл. ДМШ.
19. ე. სიგმეისტერი «ტკბილი გოგრა» გვ. 42
- Э. Сигмейстер — «Детские пьесы для форт-но».
20. ე. სიგმეისტერი «თხუნელა» გვ. 40

ჟ. სიგმეისტერ — «Детские пьесы для форт-но».

21. ა. პირუმოვი „პატარა მარში“

А. Пирумов — «Детский альбом».

22. ე. გნესინა „ორი მტირალა“

II ნაწილი

სონატები, ვარიაციები

1. ა. ანდრე სონატა I ნაწ. გვ. 78

«Музыкальный альбом» вып. I, I—II кл.

2. დ. ხასლინგერი სონატა II ნაწ. გვ. 72

«Музыкальный альбом» вып. II, I—II кл. ДМШ.

3. ლ. პოვეიტკოვი სონატინა გვ. 141

Л. Повжитков — «Начальная школа обуч. на форт.-но».

4. ლ. ბეჰოვენი სონატინა გვ. 123

Л. Повжитков — «Начальная школа обуч. на форт.-но».

5. ვ. მოცარტი

Л. Повжитков — «Начальная школа обуч. на форт.-но».

6. ი. პლეელი ვარიაციები (თემაზე ოპ. „ჭადოსნური ფლეიტა“). გვ. 121.

«Хрестоматия педаг. репертуара для форт.» вып. I, I—II кл.

7. დ. კაბალევსკი „ადვილი ვარიაციები“ გვ. 128

«Хрестоматия педаг. репертуара для форт.» вып. I, I—II кл.

8. კლემენტი სონატინა

9. ა. გედიკი სონატინა I ნაწ. გვ. 114

«Школа игры на фортепиано» под ред. А. Николаева.

10. ბერკოვიჩი „ვარიაციები რუსულ ხალხურ თემაზე“ გვ. 50

«Юный пианист» I—II кл. ДМШ, сост. и ред. Л. Ройзмана и В. Нансона.

1. ე. გნებინა ებოული გვ. 137

«Хрестоматия педагогического репертуара для форт.-но» вып. I,
I—II кл. ДМШ.

2. ა. შიბე ებოული გვ. 139

3. კ. სოროკინი ებოული გვ. 140

4. ა. გრეჩანინოვი ებოული გვ. 141

5. ფ. ლეკუბე ებოული გვ. 145

6. ა. ლეშგორნი ებოული გვ. 147

7. გ. ბერენსი ებოული გვ. 148

«Школа игры на фортепиано» под ред. А. Николаева.

1. კ. ჩერნი ებოული გვ. 162

2. კ. გურლიტი ებოული გვ. 165

3. ა. ბეღიკი ებოული გვ. 116

4. ლ. შიბე ებოული გვ. 152

5. ლ. შიბე ებოული გვ. 153

6. კ. ჩერნი ებოული გვ. 153

7. კ. ჩერნი ებოული გვ. 153

ქართული მუსიკა ბავშვებს სმს-ს I—IV კლასებისათვის
შემღებ. ნ. კენჭიაშვილი

1. ვ. კურტიდი ებოული გვ. 63

2. თ. შავერზაშვილი ებოული გვ. 36

3. მ. ფარცხალაძე ებოული გვ. 29

4. თ. შავერზაშვილი ებოული გვ. 21

5. ექსანიშვილი ებოული გვ. 15

«Пьесы Ленинградских композиторов» младшие классы ДМШ.

1. ე. ვივრიკი ებოული — სტაკატო

ანსამბლში დაკვრა დიდ დახელოვნებას მოითხოვს შემსრულებლისაგან. შესრულებისას გულდასმით უნდა ვუსმინოთ მეორე პარტიასაც. უნდა გვახსოვდეს, რომ ანსამბლური ნაწარმოები ეს ისეთივე ერთიანი, მთლიანი ნაწარმოებია, როგორც აქამდე დაწერილი სოლო პიესები. ამდენად პარტიებს შორის სრული შეთანხმება უნდა იყოს როგორც რიტმული,

ასევე ბგერითი, შტრიხების და დინამიკის თვალსაზრისით. ყოველივე უნდა გამომდინარეობდეს ერთიანი ჩანაფიქრიდან. შენიშვნის სახით შეგახსენებთ, რომ დაკვრის დაწყებამდე ორივე პარტიის შემსრულებლები უნდა შეთანხმდეთ შესრულების ტემპზე, დიოთვალთ ერთი თავისუფალი ტაქტი და ისე დაიწყეთ დაკვრა.

«Пьесы совр. комп-ов для нач. пианистов».

1. მ. კოჩურბინა „დათუნა და თოჯინა“ გვ. 21

«Школа игры на фортепиано» под ред. А. А. Николаева»

2. რ. შუმანი „მარში“ გვ. 170

3. ე. ვიკერლენი „პასტორალი“ გვ. 168

(Л. Повжитков — «Начальная школа обуч. на форт.»).

4. მ. მუსორგსკი — დამუშ. ლ. პოვეიტკოვის მიერ „გამოუჩეკავი ბარტყების ბალეტი“ გვ. 130

«Музыкальный альбом», вып. I—II кл. ДМШ.

5. „ქველბური ფრანგული სიმღერა“ გვ. 121

«Музыкальный альбом» вып. I, I—II кл. ДМШ.

6. სიმღერა მთებში ტიროლური მელოდია გვ. 129

7. ფ. შუბერტი ანდანტე (თემა კვარტეტიდან № 6) გვ. 131

8. რ. შუმანი „უცხო ქვეყნების და ხალხების შესახებ“ გვ. 137

9. ლ. კაჟიცკი პოლკა გვ. 145

10. ვ. ა. მოცარტი კონტრდანსი გვ. 149

11. ი. ბერკოვიჩი „რუსული ხალხური სიმღერა“ გვ. 187

И. Беркович — «Школа игры на фортепиано».

12. ი. ბერკოვიჩი პოლკა გვ. 189

13. ი. ბერკოვიჩი უკრაინული საცეკვაო გვ. 201

Н. Кувшинников, М. Соколов — «Школа игры на фортепиано».

14. კ. ორფე „დიდინე, პატარა“ გვ. 113

«Сборник форт. пьес, этюдов и ансамблей» ч. I.

15. კ. მ. ვებერტი „მონადირეთა გუნდი“ ოპერიდან „ჯალოსნური მსროლელი“ გვ. 127

16. ვ. ა. მოცარტი მეჩუტეტი ოპერიდან „დონ-ჟუანი“ გვ. 107

«Юный пианист» I—II кл. ДМШ сост. и ред. Л. Ройзмана и В. Натансона.

17. ჰენდელი კონცერტი გვ. 141

თეორიული ნაშრომები, სახელმძღვანელოები,
მეთოდური დამუშავებები:

1. А. Д. Алексеев — «Методика обучения игре на фортепиано», изд. Музыка, Москва, 1971 г.
2. С. С. Ляховицкая — «О педагогическом мастерстве» под ред. Л. И. Раабена, Л., 1963.
3. «Очерки по методике обучения игре на фортепиано», под ред. А. А. Николаева, вып. I, М.—Л., 1950. вып. II изд. «Музыка», 1960.
4. «Мелодия и полифония в первые годы обучения игре на форт-но», М. Э. Фейгин, М., 1960.
5. А. И. Шапов — «Форт. урок в муз. школе и училище», 1947.
6. Г. Г. Нейгауз — «Об искусстве форт. игры», М., 1961 г.
7. И. Гофман — «Форт. игра». Ответы на вопросы о форт. игре», под ред. М. Г. Когана.

8. А. Корто — «О форт. искусстве» ред. К. Х. Аджемов, М., 1956.
9. «Вопросы методики преподавания в ДМШ», редакт.-сост. А. Тудоровская.
10. Кременштейн — «Вопросы самостоятельности учащихся в классе спец. форт-но», изд. «Музыка», М., 1966 г.
11. «О некоторых вопросах развития творческих способностей учащихся в классе форт-но», Москва, 1970.
12. «Формирование и развитие навыка игры с листа в первые годы обучения пианиста» — Ф. Д. Брянская, Москва, 1971 г.

დაწვებითი კრებულები, სკოლები, დამხმარე თვალსაჩინო
სახელმძღვანელოები:

1. Е. Гнесина — «Упражнения к различным видам форт. техники».
2. Е. Гнесина — «Форт. азбука» изд. «Сов. композитор», Москва, 1969.
3. С. Ляховицкая — «Задания для развития самостоятельных навыков при обучении фортеп. игре в младших классах ДМШ», изд. «Музыка», Л., 1970 г.
4. С. С. Ляховицкая — «Пособие по чтению с листа на форт-но, часть I».
5. «Маленькому любителю музыки» — сост. С. Ляховицкая. Изд. «Музыка», Ленинград, 1972.
6. «Музыкальный альбом» — I—II кл. ДМШ, Музыка, 1964.
7. «Музыкальные картинки» — Л. Хереско, изд. «Сов. комп., Ленинград, 1972.
8. «Начальная школа обучения на форт-но», Л. Повжитков, изд. Музыка», Ленинград, 1970.
9. «Пьесы совр. комп-ов» (I—II кл. ДМШ). сост. С. Ляховицкая, изд. «Музыка», Ленинград, 1969 г.
10. «Пьесы ленинградских комп-ов для форт-но», младшие кл. ДМШ. изд. «Сов. комп. Ленинград, 1972, Москва.
11. А. Пирумов — «Детский альбом», I—IV кл. ДМШ, изд. «Сов. комп», Москва, 1968 г.

12. Сигмейстер Э. — «Детские пьесы для форт-но», изд. «Музыка», Москва, 1970.
13. Сборник форт-ных пьес, этюдов и ансамблей для начинающих», Музгиз 1957.
14. «Совр. форт. музыка для детей», изд. «Музыка», Москва, Москва, 1970.
15. «Школа игры на форт-но» — сост. Э. Кисель, В. Натансон, А. Николаев, И. Сретенская, под общ. ред. А. Николаева, изд. «Музыка», Москва, 1970.
16. «Школа игры на форт-но» — Н. Я. Беркович, Киев, 1962 г.
17. «Школа игры на форт-но» — сост. Н. Кувшинников, М. Соколов, изд. Музыка, 1964.
18. «Хрестоматия педагогического репертуара для форт-но», вып. I, I—II кл., ДМШ, изд. «Музыка», 1965 г.
19. «Юный пианист» — ч. I сост. и ред. Л. Ройзман и В. Натансон, изд. «Сов. комп.», Москва, 1968.

ქართული საბავშვო მუსიკა (დამწებთათვის):

1. ს. ნახიძე — „12 საბავშვო პიესა“ (დაწყ. კლასების მოსწავლეთათვის), თბილისი, 1964 წ.
2. „საფორტეპიანო პიესების კრებული“ — I—IV კლ., თბილისი, 1960 წ.
3. ა. ფარცხალაძე — „18 საბავშვო პიესა“ ფ-სათვის“, თბილისი, 1955 წ.
4. „საბავშვო ქართული სიმღერების კრებული“ — I—II კლ., თბილისი, 1971 წ.
5. „ქართული მუსიკა ბავშვებისათვის“ — შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი. თბილისი, 1966 წ.

დასავლეთევროპელ ავტორთა დაწებიითი საფორტ. სკოლები,
კრებულები:

1. W. Chmielowska — Swiatek dziecięcy na fortepian. Krakow. 1963.
2. E. Chiovek «Zongoraikola» I, II.
3. В. Велганова — (Болгария) «Начальная педагогизация».
4. А. Стоянов — (Болгария) «Школа за пиано».
5. З. Борис — Das grosse Spielbuch.
6. Б. Барток — «Микрокосмос» — I—IV тетр. 1969 г.
7. Bartok — Reschefsku — «Zongoraikola» Budapest. 1964.

შემდგენლისაგან

პირველივე გაცემილიდან, განსაკუთრებით მანამდე ვიდრე ბავშვი დაიწყებდეს თვითონ მეტნაკლები სრულყოფითი დაცვას, პედაგოგის მიერ საბავშვო მუსიკალური ნაწარმოებების მცალმხატვრულად შესრულება წარმოადგენს სასწავლო პროცესის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მომენტს. ამ სახის სამუშაოსათვის ნაწარმოებების შერჩევას შემთხვევითი ხასიათი არ უნდა ჰქონდეს. ყოველი ნაწარმოები შერჩეულ უნდა იქნას გარკვეული გამიზნულობით, შესრულებას თან უნდა ახლდეს ბავშვებისათვის გასაგებობი სიტყვიერი განმარტებები. უნდა შევცადოთ, რომ მოსმენისას პატარა მოსწავლე ძალიან აქტიური იყოს, ხშირად ვისაუბროთ მოსმენილი მუსიკის ირგვლივ, მივცეთ მარტივი დავალებები. თუ სამუშაო სათანადო მხატვრულ დონეზე ტარდება, ის იმსახურებს ბავშვების დიდ ინტერესს, უფრო პროდუქტიულს ხდის მასალის ათვისებას. ამ დამატებაში მოცემულია თვალსაჩინო მასალა ზემოაღ-

ნიშნული სამუშაოს ჩასატარებლად, ცხადია, ის არ შეიძლება იყოს ერთადერთი და ამომწურავი.

მასალით სარგებლობის წესი:
თავდაპირველად ბავშვს უნდა მოეხმენინოთ, განუმარტოთ, შევასწავლოთ ყოველ ნაწილში მოცემული მასალა, შევეცადოთ, რომ საცქევაო, მარშისებრი პიესებში, რომელთაც გააჩნიათ მკვეთრი აქცენტუაცია, მოსწავლემ მუსიკას ააყოლოს ტაშის დაცვრა, პლასტიური მოძრაობანი, „დირიჟორობა“. თუ ტექნიკურად შესაძლებელია და მოხერხდა — მარტივი აკომპანენტი საბავშვო დასარტყამ ინსტრუმენტებზე, ხოლო მოსმენილი მასალის ათვისება კი შევეამოწმოთ სმენითი მეთოდით (ბავშვი არ უნდა ხედავდეს არც კრებულს, არც კლავიატურას), მან უნდა გამოიცნოს მუსიკის ხასიათი, მასში დასმული კონკრეტული დავალება. ნაწარმოების სახელწოდება, ავტორი და ა. შ.

1. მხიარული და ხედავანი მუსიკა.

«Маленькому любителю музыки», часть I, сост. С. Ляховицкая

„**პოლი ჩაით გვიმასინძლებდა**“. გვ. 7.
(ინგლისური ხალხური სიმღერა)

„**კუზინი კაცუნები**“. გვ. 8.
(ფრანგული ხალხური სიმღერა)

«Маленькому любителю музыки», часть I, сост. С. Ляховицкая

„**იქნებ ქარი არხევს ტოტებს**“. გვ. 16.
(რუსული ხალხური სიმღერა)

(„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის.
შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი)

„**მტირალა თოჯინა**“ ს. ნასიძე

2. მოისმინეთ, რამდენი წინადადება?

„**სკოლისაგან**“ მუსიკა დ. ჩხიძის

ქართული საბავშვო სიმღერების კრებული I—II კლასებისათვის, შემდგ. ვ. ბუკია. მ. დავითაშვილი, გრ. კოკლაძე. რედ. ვ. ცაგარეიშვილი)

«Маленькому любителю музыки», часть I, сост. С. Ляховицкая

„**არყის ხე**“. გვ. 5.
(რუსული ხალხური სიმღერა)

„**მხიარული კაცუნა**“. გვ. 24.
(ბელგური ხალხური სიმღერა)

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის,
შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

„**კოდალა**“

3. ცაგარეიშვილი

3. სასიმღერო და საცეკვაო მუსიკა

„მერცხალი“
(სომხური ხალხური სიმღერა)

კანადური ხალხური სიმღერა — ცეკვა

ცეკვა „ქართული“ თ. შავერზაშვილი

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის,
შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

„სანტა ლუჩია“
(იტალიური ხალხური სიმღერა)

«Маленькому любителю музыки», часть I, сост. С. Ляховицкая

ლათინური ხალხური ცეკვა, გვ. 57. დამუშავებული ა. ჟილინსკის მიერ

«Юный пианист» I—II кл., ДМШ, сост. и ред. Л. Ройзмана
и В. Натансона.

4. რამდენი ხმა მღერის?

«Пособие по чтению нот с листа на форт-но»,
сост. Ф. Брянская, Л. Ефимова, С. Ляховицкая.

რუსული ხალხური სიმღერა დამუშავებული მ. მაღაკირევის მიერ

პ. ჰენდელი „არია“. გვ. ბ.

ს. ლიპუნოვი „აიხა“. გვ. 8.

ს. პავლიუჩენკო „ფუგატა“. გვ. 10.

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის,
შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

„იავნანა“ ვ. ცაგარეიშვილი
(ხალხური)

5. მთავარი ხმა და თანხლები ხმები

„სარაბანდა“ კ. ლასლო გვ. 12.

«Пособие по чтению с листа на фортепиано», часть II,
сост. Ф. Брянская, Л. Ефимова, С. Ляховицкая.

ლ. ბეთჰოვენი „სოფელთა ცეკვა“ გვ. 35

«Маленькому любителю музыки».

„იანიჩეკი“ გვ. 47
(ჩეხური ხალხური სიმღერა)

პ. ჩაიკოვსკი „ძველი ფრანგული სიმღერა“

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის,
შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

„მზე შინა და მზე გარეთა“ დამუშ. ვ. კურტიდის მიერ
(ხალხური)

6. ვუკრავთ ჩუმად და ხმამაღლა

«Пьесы современных композиторов для начинающих»,
I—II кл. ДМШ, сост. С. Ляховицкая.

ა. როული „აკაცებშია“ გვ. 8

მ. ვიტლინი „ფლარუნები“ გვ. 9

ს. სტეჰჰინა „მგელი და კურდღელი“ გვ. 10

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის,
შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

ცეკვა „ხორუმი“
(აჭარული ხალხური) დამ. ალ. ფარცხალაძისა

7. ჩქარი და ნელი მუსიკა

«Музыкальный альбом», вып. I, I—II კლ., ДМШ

ბ. ბარტოკი „მოგზაურის სიმღერა“ გვ. 68

ა. ტომაზი „წაპარი ჯადოქარ მეფეზე“ გვ. 56

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის, შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

ს. ნასიძე „წაპარი“

«Муз. альбом», вып. I, I—II კლ., ДМШ.

„უენჩინიკ-ბრენჩინიკი“
(უკრაინული ხალხური სიმღერა)

ს. შეგინეკო თხზ. 2 № 2 პიესა

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის, შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

ს. ნასიძე „წვიმა“

8. რომელია ქართული და რომელია — არაქართული — (რუსული) სიმღერა.

რუსული ხალხური სიმღერა

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის, შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

„ქვედრულა“ დამუშ. ვ. ცაგარეიშვილის მიერ
(ხალხური)

„საჟიდაო“
(ხალხური) დამუშ. ვ. კურტიდის მიერ.

«Юный пианист», I—II კლ., ДМШ.

დ. ლოვი-კომპანეევი რუსული სიმღერა

9. მაღალი და დაბალი რეგისტრი

«Муз. альбом», вып. I, I—II კლ., ДМШ.
9. ტეტცელი „ორი მოხუცი“

ა. ტომაზი „მუსიკალური სათუთუნე“

ა. ტომაზი „ფლიტა და დოლი“

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის, შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

ვ. კურტიდი „ტყეში“

რუმინული პოლკა

„ქართული მუსიკა ბავშვებს“ სმს-ს I—IV კლასებისათვის, შემდგ. ნ. კენჭიაშვილი

შავერზაშვილი „ნანა“

დ. არაყიშვილი „ქართული ლეკური“

ო. თევდორაძე „მარში“

10. მარში, ვალსი, პოლკა, ნანა, მენუეტი —

— იმობრავეთ, იარეთ ამ მუსიკის მოსმენისას.

ა. ტიურტი ნანინა

მოცარტი მენუეტი

რ. შუმანი მარში

ი. კრიგერი მენუეტი

მ. გლინკა პოლკა

თავი I — მუშაობა სმენის განვითარებაზე	10
თავი II — სანოტო ანბანის შესწავლის დასაწყისი	17
თავი III — ბგერათა გრძობობები	21
თავი IV — სანოტო ტექსტის კითხვის პირველი ჩვევები	25
თავი V — სხვადასხვა თითებით დაცვა	27
თავი VI — განავრცობთ სანოტო ანბანის შესწავლა (პუნჯები, ალტრაციის ნიშნები)	31
თავი VII — ღინამიური და ავიოური ნიშნები	37
თავი VIII — შერევებები	41
თავი IX — ბანის ვასალები	46
თავი X — თანაქლერალობა	50

თავი XI — დამატებითი ზანები	53
თავი XII — მეთექვსმეტელები	58
თავი XIII — ლევატო	65
თავი XIV — მუსიკალური წინადადება, ფრაზა, მუსიკალური ნაწარმოების ფორმა, არტიკულაცია, შტრიხები	72
თავი XV — პიესები პოლიფონიის ელემენტებით	85
თავი XVI — გამები, არაფიო, აკორდები	99
თავი XVII — მასალა მიღებული ცოდნის განსამტკიცებლად	110
თავი XVIII — ანსამბლები	114
ბიბლიოგრაფია	115

ШКОЛА ИГРЫ НА ФОРТЕПИАНО
сост. Авазшвили Мажана Давидовна

ИБ 494

რედაქტორი ნ. ქუქუნაშვილი
მხატვრული რედაქტორი თ. კარბელაშვილი
ტექნიკური რედაქტორი გ. ბოკუჩავა
კორექტორი ლ. გაგნიძე
გამომცემი თ. მაჭავარიანი

გადაეცა წარმოებას 16/IX-77 წ. ხელმოწერილია დასაბუღლად 17/IX-79 წ. ოქსეტის ქალაქი 100 გრ. ქალაქის ზომა 60X90/8 ნაბეჭდი თაბახი 7,5. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 15. სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 12,46. ტირაჟი 5 000. შეკვეთის № 898.

ფასი 85 კაბ.

გამომცემლობა „განათლება“, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.
Издательство «Ганатлеба», Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5.

1979

საქართველოს სსრ გამსახკომის საგამომცემლო-პოლიგრაფიული გაერთიანება „განათლების“ კომბინატი, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

Комбинат издательско-полиграфического объединения «Ганатлеба» Госкомиздата Грузинской ССР, Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5.

85 კპ.

FM 146
2

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

